ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«*Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε*».

Ἔτος 69ον **ΜΑΡΤΙΟΣ, 1933.** **Ἀριθ. 3.**

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ

«Ἀδελφοί, ἡ ἐπιθυμία τῆς καρδίας μου καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.» Ρωμ. ι΄. 1

Ὅτε ὁ Παῦλος ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμόν, κατηγορήθη ἀμέσως ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὡς ἀρνησίπατρις καὶ ἀρνησίθρησκος, ὡς προδότης τοῦ ἔθνους του καὶ ἐξωμότης τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του. Καὶ ὁπουδήποτε μετέβαινεν, ὑφίστατο ἀγρίους διωγμοὺς ἐκ μέρους τῶν ὁμοεθνῶν του, ἰδίως τῶν Φαρισαίων καὶ ἀρχηγῶν. Καὶ ὅμως ὁ Παῦλος δὲν εἶχεν ἀπαρνηθῆ μήτε τὸν ἐθνισμόν του μήτε τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ τοὐναντίον προσκολλώμενος εἰς τὰ «ἱερὰ γράμματα» τῶν πατέρων καὶ προφητῶν, διέκρινεν ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ τὸν ἀπ᾽ αἰώνων ἀναμενόμενόμενον Μεσσίαν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ τὴν σήμερον εἰς διάφορα μέρη τῆς γῆς. Μήπως καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ὅσοι θέλομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν προπηλακιζόμεθα ὡς ἀρνησιπάτριδες καὶ προδόται καὶ μίσθαρνοι ἐξωμόται, ἐνῷ δὲν ἐπράξαμεν ἄλλο τι, εἰμὴ νὰ προσηλωθῶμεν στενώτερον πρὸς τὴν πηγὴν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας—τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ;

Καὶ ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ Χριστιανούς, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἦσαν Ἰουδαῖοι τὸ γένος, διατρανοῖ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν τρέφει πρὸς τὸ ἔθνος αὐτοῦ, καὶ τὸν πόθον του ὅπως ὁ Ἰσραὴλ μετάσχῃ τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας. Εἰς τὸ προηγούμενον μάλιστα κεφάλαιον ἐκφράζει ἔτι θερμότερον τὸν πατριωτισμόν του (ἐδάφ. 3): «Διότι ηὐχόμην αὐτὸς ἐγὼ νὰ ἦμαι ἀνάθεμα ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν μου.» Καὶ γράφων ταῦτα, ῥίπτει εἰς τὴν λήθην τοὺς διωγμούς, τοὺς προπηλακισμούς, τὰς καταδόσεις πρὸς τοὺς Ρωμαίους καὶ ὅσα ἄλλα ὑπέστη ἐκ μέρους τοῦ τυφλοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς μισαλλοδοξίας τῶν συμπατριωτῶν του.

Ὁ πατριωτικὸς οὗτος πόθος τοῦ Παύλου ἐβασίζετο εἰς δύο τινά:

1. Εἰς τὴν συναίσθησιν ***τῆς ἀνάγκης τῆς σωτηρίας διὰ τὸ ἔθνος του.***

2. Εἰς τὴν συναίσθησιν ὅτι ὁ Ἰσραήλ, ὡς ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς θεματοφύλαξ τοῦ Θείου Νόμου καὶ κληρονόμος τῶν Θείων ἐπαγγελιῶν καὶ διαθηκῶν πρὸς τοὺς πατέρας, ἦτο κατ᾽ ἐξοχὴν ***ἐνδεδειγμένος νὰ εἰσέλθῃ πρῶτος εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χριστοῦ.***

1. Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Παύλου, τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος εἶχε περιέλθει, οὐχὶ μόνον πολιτικῶς, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς, ***εἰς κατάπτωσιν.*** Ὁ Ρωμαϊκὸς ζυγὸς

ἦτο βαρὺς καὶ ἀπηνής, ἂν καὶ εἶχε καὶ τὰ καλά του, διότι ἐξησφάλιζεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἰσραηλιτικῆς πατρίδος τοὐλάχιστον τὴν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν ἀπὸ τὰς ἔξωθεν ἐπιδρομάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶχον ὑποφέρει ἐπὶ αἰῶνας. Ἀλλ' ἦτο ζυγὸς ἀπεχθὴς καὶ ἀποτρόπαιος εἰς τοὺς Ἰουδαίους πατριώτας, τὸ μὲν διότι ἦτο αὐστηρός, τὸ δὲ διότι ἦτο ζυγὸς ἀλλοφύλων καὶ ἀλλοπίστων. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι, παρ' ὅλον τὸ ὀλιγάριθμον τοῦ ἔθνους των, δὲν ἔπαυσαν ἐπαναστατοῦντες κατὰ τῆς κοσμοκρατείρας Ρώμης, ἕως οὗ ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παύλου ἡ τελευταία των ἐπανάστασις κατέληξε δι' αὐτοὺς εἰς ἀνεπανόρθωτον ἐθνικὴν καταστροφήν.

Ἡ δὲ πνευματική των κατάστασις ἦτο ἔτι χειροτέρα. Ἡ θρησκεία των εἶχε καταντήσει ἓν ***κομβολόγιον ξηρῶν καὶ νεκρῶν τύπων.*** Τὸ γράμμα τοῦ Νόμου εἶχε καταφάγει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἡγεσίαν τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, ἐλησμονήθη ἐντελῶς ὁ πνευματικὸς χαρακτὴρ τῆς θρησκείας τοῦ Ἰεχωβᾶ, καὶ παρημελήθη ἡ πίστις καὶ ὁ ἔλεος καὶ ἡ κρίσις, «διὰ τὰς παραδόσεις τῶν πρεσβυτέρων». Καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ἐπεφάνη ὁ πρὸ αἰώνων ἐπηγγελμένος Μεσσίας, οὐ μόνον δὲν Τὸν ἐδέχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐσταύρωσαν Αὐτόν, καὶ ἔκτοτε ἐδίωκον πάντα, ὅστις ἐπίστευεν εἰς Αὐτόν.

Ἡ θέσις λοιπὸν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παύλου ἦτο ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιοθρήνητος καὶ ἀπελπιστική. Καὶ ὁ Παῦλος, ὡς Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, ᾐσθάνετο τραγικῶς τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ ἔθνους του. Μίαν δὲ καὶ μόνην διέβλεπεν ἐλπίδα διὰ τὸν Ἰσραὴλ — ***νὰ ἐπιστραφῇ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,*** ὅστις ἦλθε διὰ νὰ ἱδρύσῃ οὐχὶ κοσμικὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ παγκόσμιον πνευματικὴν βασιλείαν.

2. Εἰς τὴν πνευματικὴν δὲ ταύτην βασιλείαν ὁ Παῦλος ἔβλεπεν ὅτι ὁ Ἰσραὴλ ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ καθέξῃ ***θέσιν περίβλεπτον καὶ τετιμημένην.*** Διὰ τοῦτο γράφει πρὸς τοὺς ἐν Ρώμῃ ἀδελφοὺς περὶ τῶν ὁμοεθνῶν του: «Τῶν ὁποίων εἶναι ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι και ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι· τῶν ὁποίων εἶναι οἱ πατέρες καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα» (θ΄. 4. 5). Καὶ ἀλλαχοῦ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς: «Μήπως ἀπέρριψεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; Μὴ γένοιτο! Διότι καὶ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἶμαι, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, ἐκ φυλῆς Βενιαμίν. Δὲν ἀπέρριψεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον προεγνώρισε» (ια΄. 1—2). Τί φυσικώτερον καὶ ὡραιότερον καὶ καταλληλότερον τοῦ νὰ ἐγκεντρισθῇ ἐπὶ τοῦ θαλεροῦ δένδρου τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας ἡ νέα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ Οἰκονομία, ἥτις εἶναι ἡ πλήρωσις καὶ ἐπισφράγισις ἐκείνης;

Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος, ἂν καὶ ἀπεσταλμένος ὅπως κηρύξῃ τὸν Χριστὸν πρὸς τὰ ἔθνη, δὲν ἐλησμόνει τοὺς ὁμοεθνεῖς του καὶ πανταχοῦ ὅπου μετέβαινεν, ἐσύχναζεν εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ ἐκήρυττε πρὸς αὐτοὺς τὴν σωτηρίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ὑψηλὸς οὗτος πατριωτισμὸς τοῦ Παύλου δέον νὰ ἀποτελῇ δι' ἡμᾶς ***φωτεινὸν παράδειγμα.*** Οὐδεμία ἀντιλογία, οὐδεὶς διωγμός, οὐδεμία ἀδικία ἐκ μέρους τῶν ὁμοεθνῶν ἡμῶν πρέπει νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ἀγάπην ἡμῶν πρὸς τὸ

ἡμέτερον ἔθνος, οὐδὲ νὰ μειώσῃ τὸν πόθον καὶ τὴν δέησιν ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ εὐημερίας τῆς πατρίδος. Καὶ ἡ πατρὶς τὴν σήμερον διέρχεται ἡμέρας πονηρὰς ἐξωτερικῆς ταπεινώσεως, ἐσωτερικῆς πολιτικῆς ἐξαρθρώσεως καὶ θρησκευτικῆς καταπτώσεως. Καὶ παρ' ἡμῖν ἡ θρησκεία περιωρίσθη εἰς τοὺς νεκροὺς τύπους καὶ ἀπώλεσεν ὡς ἐκ τούτου τὸν πνευματικόν της χαρακτῆρα καὶ τὴν εὐεργετικήν της ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας.

Ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης ***τίποτε δὲν δύναται νὰ μᾶς σώσῃ, εἰμὴ τὸ μακάριον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.*** Οὔτε ἡ βελτίωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως, οὔτε ἡ μεταρρύθμισις τοῦ πολιτεύματος, οὔτε ἡ μόρφωσις τοῦ κλήρου. Ταῦτα εἶναι καλὰ μέτρα, ἀλλὰ δὲν φθάνουσιν εἰς τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ, ἥτις κεῖται βαθύτερον καὶ ἥτις εἶναι ***ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων ἡμῶν.*** Καὶ διὰ νὰ πλησιάσωμεν πάλιν εἰς Αὐτόν, πρέπει νὰ γνωρίσωμεν ἐκ νέου τὸ ἅγιον Αὐτοῦ θέλημα καὶ νὰ εἰσέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ.

Τὸ ἡμέτερον ἔθνος κατέχει ἐν τῇ Χριστιανικῇ Οἰκονομίᾳ θέσιν ἐξαιρετικήν, ἀνάλογον ἐν πολλοῖς πρὸς τὴν τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ Παλαιᾷ Οἰκονομίᾳ. Ἡμεῖς εἴχομεν τὴν ὑψηλὴν τιμὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν νὰ γραφῇ τὸ μακάριον Εὐαγγέλιον, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα νὰ ἦναι ὁ πρῶτος φορεὺς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ θεολογίας. Ἕλληνες ἦσαν οἱ σπουδαιότεροι Πατέρες τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων. Διατί μὲ τοιοῦτον ἔνδοξον παρελθὸν νὰ μὴ ἦναι τὸ ἔθνος ἡμῶν σήμερον εἰς τὴν πρωτοπορείαν τῶν Χριστιανικῶν λαῶν, τῆς Χριστιανικῆς δράσεως ἐν τῷ κόσμῳ; Διατί νὰ κατακείμεθα εἰς τὸν πνευματικὸν λήθαργον, ὑφ' οὗ κατεχόμεθα σήμερον;

Τὸ καθῆκον ἑνὸς ἑκάστου Ἕλληνος Χριστιανοῦ εἶναι ἁπλοῦν: Ὁ πόθος καὶ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ δρᾶσις ἡμῶν νὰ ἦναι ἀδιάλειπτος ***ὑπὲρ τῆς ἀναζωπυρήσεως καὶ σωτηρίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Εὐαγγελίου*** ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἵνα ἐπιταχυνθῇ ἡ εὐλογητὴ ἡμέρα, καθ' ἣν τὸ ἡμέτερον ἔθνος θὰ ἀναστηθῇ εἰς νέαν ζωὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ θὰ γίνῃ καὶ πάλιν εὐγενὲς ὄργανον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας καὶ πρὸς ἐπικράτησιν τῆς βασιλείας Αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ἀμήν.

(Λόγος τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη, 25 Μαρτίου 1898).

Ὁ μέγας Ἄγγλος μυθιστοριογράφος Δίκενς ἔγραψέ ποτε τὰ ἑξῆς θυμόσοφα:

«Μὴ κρίνῃς ἕναν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ ἐνδύματά του, διότι αὐτὰ τὰ ἔκαμεν ὁ ράπτης!

Μὴ τὸν κρίνῃς ἀπὸ τὴν καταγωγήν του, διότι καὶ ὁ Κάϊν κατήγετο ἀπὸ τὴν πρώτην οἰκογένειαν τοῦ κόσμου!

Μὴ τὸν κρίνῃς ἀπὸ τὴν ὑλικήν του κατάστασιν ἢ τὴν κοσμικήν του ἐπιτυχίαν, διότι πολλοὶ ἀποτυγχάνουν ἢ εἶναι πτωχοί, διότι εἶναι τίμιοι!

Μὴ τὸν κρίνῃς ἀπὸ τὴν γλῶσσάν του, διότι καὶ ὁ παπαγάλος ἐμπορεῖ νὰ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ καὶ μάλιστα εἰς πολλὰς γλώσσας!

Μὴ τὸν κρίνῃς ἀπὸ τὸ σπίτι, εἰς τὸ ὁποῖον κατοικεῖ, διότι καὶ οἱ ποντικοὶ καὶ αἱ κατσαρίδες κατοικοῦν εἰς τὰ πολυτελέστατα παλάτια!»

ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

«Ἐὰν ὁ Υἱὸς σᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι θέλετε εἶσθαι». Ἰωάν. ή. 36.

Λέγεται ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην ὅπου ἐπεκράτει ἡ δουλεία, ὁ δοῦλος ἐγίνετο ἐλεύθερος ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ κυρίου τοῦ δούλου ἐζήτει τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ἀφοῦ δὲ ἦτο Ρωμαϊκὴ συνήθεια, ἦτο γνωστὴ εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς μεγάλης Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπομένως οἱ ὡς ἄνω λόγοι, τοὺς ὁποίους εἶπεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἦσαν λόγοι κεκυρωμένοι ὑπὸ τῆς καθημερινῆς πείρας.

Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι τί ἠννόει ὁ Χριστός, ὅταν ἔλεγε τὰ ἀνωτέρω καὶ τί ἠννόησαν οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ Χριστὸς ὁμιλῶν οὕτω, δὲν ἐνδιεφέρετο περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου τῶν Ρωμαίων ἀλλ' ἤθελε νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν Του εἰς τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι Αὐτὸς ἦτο Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ συνεπῶς μόνος αὐτὸς εἶχε τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν νὰ διακηρύξῃ ἐλευθέρους τοὺς δεδουλωμένους εἰς τὴν ἁμαρτίαν, εἴτε Ἰουδαίους εἴτε ἐθνικούς, ἀρκεῖ μόνον νὰ παραδέχωνται Αὐτὸν ὡς τὸ κορύφωμα τῆς θείας ἀποκαλύψεως καὶ ὡς τὸ μόνον ἐξιλαστήριον μέσον ἐνώπιον τοῦ Πατρός του. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔδιδον σημασίαν εἰς τὰς Ρωμαϊκὰς συνηθείας καὶ ἀρχὰς ἀλλ' ὁ ἀπώτερος σκοπὸς των ἦτο πῶς νὰ ἐξοντώσωσι τὸν ὁμιλοῦντα, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰ λεγόμενά Του.

I. *Ἐλευθερία καὶ δουλεία.*

Μόνον ὅσοι ἔζησαν ὑπὸ καθεστὼς δουλείας δύνανται νὰ ἐκτιμήσουν εἰς ὅλην αὐτῆς τῆς ἔκτασιν τὴν πολυτιμότητα τῆς ἐλευθερίας. Ὅσοι δὲν ἐγνώρισαν ἐμπράκτως τί ἐστι δουλεία, ἔχουσι μόνον θεωρητικὴν ἀντίληψιν τῆς ἐλευθερίας. Συνήθως δὲ οἱ ὁμιλοῦντες περὶ ἐλευθερίας ἐννοοῦν μόνον δύο μορφὰς αὐτῆς—τὴν ***πολιτικὴν ἐλευθερίαν*** καὶ τὴν ***ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος.*** Ὑπὸ τὴν πρώτην μορφὴν ἐννοοῦν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐννοοῦμεν πάντες ὅταν λ.χ. ἑορτάζωμεν τὴν ἐπέτειον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Πατρίδος μας ἀπὸ τὸν ξενικὸν ζυγόν. Ὑπὸ τὴν δευτέραν μορφὴν—τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος—ἐννοοῦν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νὰ ἐκθέτῃ τις τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰς σκέψεις του, νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ ἐλέγχῃ τὰς παραδεδεγμένας ἀρχάς, δόγματα, ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, κτλ.

Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἐλευθερία εἶναι σπουδαία, διότι εἰς αὐτὰς ὀφείλομεν τὴν δρᾶσιν τῶν ἐλευθέρων λαῶν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἐπραγματοποίησεν ἡ ἐλευθέρα σκέψις, ἀποδώσασα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ ὠφέλιμον ὑπάρχει εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰς τέχνας.

Ἀλλ' ἔχομεν καὶ μίαν τρίτην μορφὴν τῆς ἐλευθερίας ἡ ὁποία ἔχει πολὺ μεγαλειτέραν ἀξίαν—ἀξίαν αἰώνιον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς μορφάς. Αὕτη εἶναι ἡ ἐλευθερία ἀπὸ μίαν δουλείαν χειροτέραν τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς μεσαιωνικῆς δεσμεύσεως τῆς σκέψεως—***ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας.***

Ἡ ἁμαρτία κατέκτησε καὶ ᾐχμαλώτισε τὸν κόσμον, ἐδέσμευσε τὰς συνειδή-

σεις τῶν ἀνθρώπων εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «βλέπω ἐν τοῖς μέλεσί μου ἄλλον νόμον ἀντιμαχόμενον εἰς τὸν νόμον τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με εἰς τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας, τὸν ὄντα ἐν τοῖς μέλεσί μου» (Ρωμ. ζ΄. 23).

Ὁ Παῦλος ἦτο Ρωμαῖος πολίτης· ἐδήλωσε μάλιστα ὅτι ἐγεννήθη τοιοῦτος. Ἐν τούτοις, ὡς Ἑβραῖος πατριώτης, θὰ ἔφερε βαρέως τὴν πολιτικὴν ὑποδούλωσιν τοῦ ἔθνους του εἰς τοὺς Ρωμαίους. Ἀλλ᾽ ἔτι βαρυτέραν ᾐσθάνετο τὴν πίεσιν της πνευματικῆς δουλείας—***τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμαρτίας***—καὶ ἐθρήνει ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν λαόν του, ὅταν ἔκραζε: «Ταλαίπωρος ἄνθρωπος ἐγώ! τίς θέλει μὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; (Ρωμ. ζ΄. 24).

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ δεδουλωμένος εἰς τὸ ψεῦδος, εἰς τὴν πανουργίαν, εἰς τὴν κλοπὴν καὶ τὴν ἀδικίαν, εἰς τὰ σαρκικὰ πάθη, εἰς τὸ μῖσος καὶ τὰς ἔριδας, ἔχει ἀκόμη μεγαλειτέραν ἀνάγκην τῆς ἀπελευθερώσεως ἢ ὁ ἐπιζητῶν τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν ἢ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως.

Ὅλοι μας ἔχομεν μερικοὺς κυρίους, εἰς τοὺς ὁποίους δουλεύομεν. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς βεβαιοῖ ὅτι εἰς πᾶν ὅ,τι κανεὶς δουλεύει τούτου καὶ δοῦλος γίνεται. Πόσον ὀλέθριον εἶναι τὸ νὰ διατελῇ κανεὶς δοῦλος τῶν ἐπιθυμιῶν του, τῶν παθῶν του, τῶν συμφερόντων του—τοῦ χαρτοπαιγνίου, τοῦ οἴνου καὶ τόσων ἄλλων κακῶν, τὰ ὁποῖα λυμαίνονται τὴν σημερινήν μας κοινωνικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωήν, ἐνῷ τὸ μέσον τῆς ἀπελευθερώσεως εἶναι πλησίον μας, προσιτὸν εἰς ὅλους—ὁ Ἰησοῦς Χριστός!

II. *Ὁ ἐλευθερωτής.*

Εἶναι τῇ ἀληθείᾳ καλὸν νὰ ἦναί τις ἐλεύθερος, καὶ ἂν δὲν ἦναι, νὰ γίνῃ τοιοῦτος. Ἀλλὰ πῶς δύναται νὰ τὸ κατορθώσῃ; Οἱ πατέρες ἡμῶν, οἱ ἥρωες τοῦ 1821, ἀπηλευθέρωσαν μὲ ὑπερανθρώπους ἀγῶνας καὶ θυσίας, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς συνδρομῆς τῶν ξένων, τὴν γωνίαν ταύτην γῆς, ἣν καλοῦμεν Ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ ἥτις κατόπιν ηὐξήθη εἰς τὸ διάστημα μιᾶς ἑκατονταετίας διὰ νεωτέρων θυσιῶν νεωτέρων ἡρώων. Ἐπίσης οἱ μεγάλοι νόες ἔθραυσαν τὰ πνευματικὰ δεσμὰ τοῦ Μεσαίωνος—οἱ μεγάλοι Ἀναμορφωταὶ κατέρριψαν τὰ τείχη τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῆς πλάνης.

Αὐτὰ ἦσαν μεγάλα κατορθώματα, ἀρκούντως δύσκολα· ἐν τούτοις ἀπείρως δυσκολώτερον εἶναι νὰ ἐλευθερωθῇ τις ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας. Οἱ ἀρχαῖοι ὀρθῶς ἔλεγον: «Πασῶν νικῶν μεγίστη τὸ νικᾷν τὰ ἑαυτοῦ πάθη.» Διότι ἡ δουλεία τῶν παθῶν εἶναι καὶ ἡ μεγίστη. Καὶ ἀπὸ τὴν δουλείαν ταύτην εἷς καὶ μόνος δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπον—ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ ὁποίου ἠκούσθη οὐρανόθεν ἡ φωνὴ τοῦ Πατρός: «Οὗτος εἶναι ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ***αὐτοῦ ἀκούετε.***» Αὐτὸς εἶπεν: «Ἄνθρωπε, ἐγὼ μόνος δύναμαι νὰ σὲ ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν δουλείαν, τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ἐνοχὴν τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς εἰς Ἐμὲ πίστεως· θέλεις νὰ πιστεύσῃς, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν πραγματικήν σου ἐλευ-

θερίαν; Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Θέλεις νὰ ἔλθῃς εἰς Ἐμὲ διὰ νὰ ἄρω τὴν ἁμαρτίαν σου καὶ νὰ σὲ ὁδηγήσω εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ; Διότι ἐγὼ εἶμαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ—ἐκτὸς ἐμοῦ, δὲν ὑπάρχει ἄλλο ὄνομα ὑπὸ τὸν οὐρανὸν δεδομένον μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τοῦ ὁπαίου δύνασαι νὰ σωθῇς.»

Ὅλαι αἱ προσπάθειαι τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας διὰ τῶν ἰδίων των δυνάμεων ἢ διὰ διαφόρων συστημάτων τῆς τῆς ἰδίας των ἐπινοήσεως, ἀπέτυχον. Προσέκρουσαν εἰς τὴν μεγάλην ἀλήθειαν ὅτι μόνον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν ἐξουσίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ συντρίψῃ τὸν ζυγὸν τοῦτον, διότι μόνος Αὐτὸς ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἀναμάρτητος Αὐτός, ὑπέστη τὴν ποινὴν τῆς ἁμαρτίας, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπ᾽ αὐτῆς. Ἑπομένως πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ Αὐτόν, ὁ ὁμολογῶν Αὐτὸν καὶ ζῶν κατὰ τὸ θέλημα Αὐτοῦ, ἐλευθεροῦται ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

III. *Ποῖα εἶναι τὰ γνωρίσματα τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν;*

Εὐθὺς ὡς δεχθῶμεν τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν:

(α) Ἡ ἁμαρτία καθίσταται πρᾶγμα ξένον πρὸς τὴν φύσιν μας· διότι διὰ τῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν πίστεως ἀποκτῶμεν τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ γινόμεθα κοινωνοὶ θείας φύσεως.

(β) Εἰσερχόμεθα εἰς ζωὴν ἀγάπης — ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ ἡ ζωὴ αὕτη γίνεται μία ἀτμόσφαιρα γλυκεῖα καὶ παρήγορος, ἐντὸς τῆς ὁποίας τοῦ λοιποῦ ζῶμεν καὶ ἀναπνέομεν καὶ αὐξάνομεν.

(γ) Ἡ ζωὴ καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ Χριστοῦ καθίστανται τὸ ἰδανικόν μας, τὸ ὕψιστον ἀντικείμενον τῶν προσπαθειῶν μας.

(δ) Τροφὴ καὶ τρυφὴ ἡμῶν εἶναι ἡ ἔντονος ἐργασία διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Πόσον παρήγορον εἶναι νὰ αἰσθάνηται κανεὶς τὴν ζωογόνον ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἀπελευθεροῦται, οὐχὶ ἀπὸ ἕνα τύραννον διὰ νὰ ὑποδουλωθῇ εἰς ἕνα ἄλλον, ἀπὸ ἓν πάθος διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ ἄλλο, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας, ***διὰ νὰ ὑποτάσσηται τοῦ λοιποῦ οἰκειοθελῶς καὶ ἑκουσίως*** εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν χάριν καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ.

Πόσον εὐγνώμονες πρέπει νὰ ἤμεθα εἰς τὸν Κύριον, διότι μᾶς δίδει τοιαῦτα ἀδιαφιλονείκητα σημεῖα, διὰ νὰ γνωρίζωνται τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ διακρίνωνται ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες ἀρέσκονται νὰ παρασύρωνται ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ κόσμου! Οἱ τοιοῦτοι θέλουν νὰ ἦναι «μὲ τοὺς πολλοὺς»—ὄχι μὲ τὸ «μικρὸν ποίμνιον» τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν θελήσῃ τις νὰ ἐφαρμόσῃ λογικῶς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τῆς συμμορφώσεως πρὸς «τοὺς πολλούς», πρέπει νὰ ἀσπασθῇ ἐπισήμως καὶ φανερῶς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἀφοῦ σήμερον ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν λαῶν καὶ φυλῶν τῆς γῆς εἶναι εἰδωλολάτραι! Ἐν τούτοις, ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ἡ πλειοψηφία

(οἱ «πολλοὶ») δὲν ἔχει πάντοτε τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὀρθὸν μὲ τὸ μέρος της. Ἄλλοι πάλιν πηγαίνουν μὲ τὸ ρεῦμα τοῦ κόσμου, διότι δὲν ἔχουν τὸ σθένος νὰ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν μὲ ἐπικρατούσας ἰδέας, τὰς ὁποίας ἀναγνωρίζουν ὅτι εἶναι ἐσφαλμέναι, μὲ πλάνας, προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, τὰς ὁποίας ἐνδομύχως καταδικάζουν. Ἤτοι, ἄλλα πρεσβεύουν καὶ πιστεύουν καὶ ἄλλα πράττουν.

Ἀδελφέ μου, τὸ ζήτημα τίθεται ἐνώπιόν σου σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς: Ἐὰν συναισθάνεσαι ὅτι εἶσαι δοῦλος τῆς ἁμαρτίας—τοῦ ψεύδους, τῆς ὑποκρισίας, τῶν παθῶν καὶ ἀδυναμιῶν σου—βεβαίως ὡς λογικὸς ἄνθρωπος θὰ ἐπιθυμῇς νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὴν δουλείαν αὐτήν. Διὰ τίνος λοιπὸν μέσου ζητεῖς νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τοῦτον; Ἐὰν ζητῇς τοῦτο δι᾽ ἄλλου μέσου πλὴν τοῦ Χριστοῦ, εἰς μάτην ἀγωνίζεσαι. Διότι μόνος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, δύναται νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ. Ἄλλη σωτηρία, ἄλλη ἀπελευθέρωσις δὲν ὑπάρχει.

Ἐὰν δὲ καυχᾶσαι ὅτι ὄντως ὁ Χριστὸς σὲ ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας, ἔχεις ἆρά γε τὰ γνωρίσματα τῆς τοιαύτης ἀπελευθερώσεως;

Εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα ὀφείλεις νὰ δώσῃς εἰλικρινῆ ἀπάντησιν ἐν τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ πράξῃς ὅ,τι σοὶ ἐπιβάλλεται διὰ τὰ αἰώνια συμφέροντα τῆς ψυχῆς σου.

Πάντες πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ μᾶς κρίνῃ κατὰ τὰς ἀτομικάς μας ἰδέας καὶ σκέψεις, ἀλλὰ κατὰ τὸν αἰώνιον καὶ ἀπαράβατον κανόνα, ὅστις εἶναι ἡ συμμόρφωσις πρὸς τὸ ἅγιον θέλημά Του, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπεκάλυψεν ὁ μονογενὴς Αὐτοῦ Υἱὸς καὶ Λόγος, ὁ μόνος δυνάμενος νὰ σώσῃ ἡμᾶς εἰς τὸ παντελὲς καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας. Ἐὰν δὲ Αὐτὸς μᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντος ἐλεύθεροι θέλομεν εἶσθαι! Γένοιτο!

Π. Γ. Λογγινίδης.

Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΖΩΠΥΡΗΣΕΩΣ

(συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους)

Δ΄. Τίς ὁ τρόπος τῆς παραχωρήσεως;

«Γίνεσθε στερεοί, ἀμετακίνητοι».—Κορ. Α΄. ιε΄ 58.

«Οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εἶναι ἁρμόδιος διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».—Λουκ. θ΄ 62.

«Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε».—Μάρκ. ε΄ 36,

α) ***Ἡ παραχώρησις ἔστω ὁριστική.*** Μακρόθεν φαίνεται μία γραμμὴ ἀκτῆς λίαν σαφής, ἥτις χωρίζει τὴν ξηρὰν ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ὑπάρχει μία σαφὴς γραμμὴ τοῦ ὁρίζοντος, ἡ ὁποία διαχωρίζει τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τὰ ὄρη. Οὕτως ἡ παραχώρησις, ἥτις διαχωρίζει τὴν παλαιὰν ζωὴν τῆς ἀτομικῆς ἐπιζητήσεως ἀπὸ τὴν νέαν ζωὴν τῆς αὐταπαρνήσεως. πρέπει νὰ εἶναι λεπτομερὴς καὶ ὡρισμένη. Ἕως οὗ φθάσῃ τις εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐνδέχεται νὰ προηγήθησαν γεγονότα

καὶ νὰ παρῆλθον ἔτη καὶ νὰ ἐπεβλήθησαν δοκιμασίαι· ἀλλ᾽ ὅταν ἡ ψυχὴ ἀντιληφθῇ τὴν ἄνωθεν πρόσκλησιν καὶ δοθῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ἡ ἀπόφασις δέον νὰ εἶναι ὁριστική. Ἢ ὑποχώρησον, ἢ ἀνάλαβε τὴν τρομερὰν εὐθύνην τῆς ἀρνήσεως. Ὑπάρχουν οἱ παίζοντες μὲ ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐνόησαν, νομίζοντες ὅτι ἡ παθητικὴ στάσις τοῦ ἀναποφασίστου δὲν ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀπόρριψιν. Ἀλλ᾽ ἰσοδυναμεῖ! ἡ δὲ ἐκ τῆς τοιαύτης στάσεως ἀκολουθοῦσα κεκαυτηριασμένη καὶ ἀποκοιμηθεῖσα συνείδησις ἐργάζεται ζημίαν καὶ ὄλεθρον ἀνεπανόρθωτον. Πᾶν ζήτημα τὸ ὁποῖον προκαλεῖ μίαν ἀπόφασιν, πρέπει νὰ λυθῇ· καὶ εἶναι ὡς νὰ ἀπορρίπτωμεν αὐτό, ἂν ἀμελήσωμεν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὸ τὴν δέουσαν προσοχήν. Διὰ τοῦτο λῦσον τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς παραχωρήσεως ὡς ἁρμόζει εἰς ψυχὴν ἀθάνατον ἀπολυτρωθεῖσαν διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἤδη συναντῶσαν τὴν ἀπαίτησιν Αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον. Ἔσο λοιπὸν ἀποφασιστικός· καὶ ἔσο ὁριστικός. Εἶναι καλὸν νὰ σημειώσῃς που μὲ τὴν χρονολογίαν του τὸ γεγονὸς τῆς τοιαύτης μετὰ τοῦ Κυρίου σου συμφωνίας. Ἐν τῷ μέλλοντι, ὅταν ἐπέλθουν δυσκολίαι καὶ δοκιμασίαι, ἓν βλέμμα εἰς τὴν σημείωσιν ἐκείνην θὰ βοηθήσῃ εἰς τὸ νὰ σὲ στηρίξῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ.

β) ***Ἔχε πίστιν.*** Ὅταν παραδίδεσαι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἰατροῦ, ἔχεις τὴν εἰλικρίνειαν νὰ ἀφήσῃς αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ ἐνεργήσῃ ὡς γινώσκει. Ἔχε τοὐλάχιστον ὁμοίαν εἰλικρίνειαν πρὸς τὸν Θεόν. Ἔχε ὑπομονήν, ἐν ᾧ ἐργάζεται ἐντός σου. Δὲν δύνασαι μὲ ἓν πήδημα νὰ φθάσῃς εἰς τὴν τελείαν ἀνδρικὴν ἡλικίαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Δὲν δύνασαι μὲ ἓν κτύπημα νὰ ἐκθρονίσῃς τὸ Ἐγώ. Ὀφείλεις ὄχι μόνον νὰ ἀρνηθῇς σεαυτόν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃς τὴν ἄρνησιν ταύτην ζῶν ***καθ᾽ ἑκάστην*** τὴν ζωὴν τῆς αὐταπαρνήσεως (Λουκ. θ'. 23). Δὲν θὰ ἴδῃς ἐξ ἀρχῆς ὅλην τὴν σημασίαν τῆς παραχωρήσεως. Δὲν θὰ ἠδύνασο νὰ ὑποστῇς νὰ ἴδῃς τὸν ἑαυτόν σου εὐθὺς ἐν τῇ πραγματικότητι. Θὰ κατελαμβάνεσο ὑπὸ ἀπογνώσεως. Δὲν θὰ φθάσῃς εἰς τὸ πλῆρες φῶς τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ—εἰς τὴν πλήρη ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος Αὐτοῦ—ἐντὸς μιᾶς στιγμῆς, ἐντὸς μηνός, ἐντὸς ἔτους. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἔδωκεν ὑπόσχεσιν ὅτι «θέλει σᾶς ὁδηγήσῃ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν», ἀλλ᾽ οὐχὶ διὰ μιᾶς. Διὰ τοῦτο ἔσο ὑπομονητικός. Ἔχε πίστιν. Σὲ γνωρίζει ὅπως σὺ οὐδέποτε θὰ γνωρίσῃς τὸν ἑαυτόν σου. Ὑπάρχουσι πολλὰ ἐντός σου, διὰ τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖος ὁ χρόνος πρὸς καθαρισμόν, πρὸς προετοιμασίαν. «Αὐτὸς ἤξευρε τί ἔμελλε νὰ κάμῃ». Ἐμπιστεύθητι λοιπὸν εἰς Αὐτόν. Ὅλα θὰ γίνουν ὡς πρέπει, καθ᾽ ὃν χρόνον Αὐτὸς θέλει καὶ καθ᾽ ὃν τρόπον Αὐτὸς θέλει.

γ) ***Ἡ παραχώρησις ἔστω περιληπτική.*** Μὴ κρύψῃς τι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ πρᾶξις τῆς παραχωρήσεως ἂς περιλάβῃ πᾶν συμφέρον, πᾶν σχέδιον, πᾶσαν δύναμιν, πᾶν ὅ,τι εἶναι κτῆμά σου. Τὸ ἓν ἄκρον τοῦ διαβήτου ἂς στηριχθῇ εἰς τὸ κέντρον—δηλ. τὴν ***καρδίαν*** καὶ τὴν ***θέλησιν***· τὸ δὲ ἕτερον ἂς διαγράψῃ κύκλον μέχρι τοῦ ἀπωτάτου ὁρίζοντος, χωρὶς νὰ μείνῃ τι ἔξω τῆς περικυκλούσης περιφερείας. Καθὼς δὲν ὑπάρχει λεπτομέρεια τῆς ζωῆς ἡμῶν κατωτέρα τῆς προσοχῆς τοῦ πλήρους ἀγάπης Θεοῦ, οὕτω δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τι ἀνάξιον λόγου διὰ νὰ τὸ παραδώσωμεν εἰς Αὐτόν. Βεβαίως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ζητεῖ παρ᾽ ἡμῶν, εἶναι εἰλικρινὴς καρδία, οὐχὶ παντογνωσία. Δὲν ἔχει τὴν ἀπαίτησιν νὰ

ἴδωμεν διὰ μιᾶς ὅλας τὰς λεπτομερείας, αἵτινες περιλαμβάνονται εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς παραχωρήσεως. Ὁ πλήρης ἀγάπης Θεός, ὅστις ἐν ταῖς διατάξεσι τῆς λατρείας περιελάμβανε καὶ θυσίαν δι᾽ ἁμαρτήματα ἀγνοίας, φέρεται μετὰ πολλῆς ἠπιότητος πρὸς τὴν τοιαύτην ἄγνοιαν τῶν τέκνων Του. Ἐκεῖνο, ὅπερ ζητεῖ, εἶναι νὰ παραδώσωμεν εἰς Αὐτὸν εἰλικρινῶς πᾶν ὅ,τι βλέπομεν καὶ νὰ παραδώσωμεν μετ᾽ ἐμπιστοσύνης πᾶν ὅ,τι δὲν βλέπομεν, ἀλλ᾽ Αὐτὸς δυνατὸν ἐν τῷ μέλλοντι νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι καὶ αὐτὸ περιείχετο εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς παραχωρήσεως ἡμῶν. Ἄς εἴμεθα εἰλικρινεῖς ἀποφασισμένοι νὰ εἴμεθα ὁλοκλήρως ἰδικοί Του, «καὶ ἂν φρονῆτέ τι ἄλλως πως, καὶ τοῦτο θέλει ἀποκαλύψῃ εἰς ἐσᾶς ὁ Θεός». Ἐὰν λοιπὸν ἡ καρδία ἡμῶν εἶναι εἰλικρινὴς εἰς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς παραχωρήσεως, ἂς μὴ μὴ ἀμφιβάλλωμεν μήπως δὲν περιελήφθησαν ὅλα εἰς τὴν παραχώσίν μας, μηδὲ φοβώμεθα μήπως διὰ τοῦτο ἡ παραχώρησις ἡμῶν δὲν ἔγεινε δεκτή. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο σοβαρὸν λάθος. Ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶναι πολυέλεος καὶ πολυεύσπλαγχνος καὶ οἰκτίρμων. Παραχώρησις γινομένη μὲ εἰλικρίνειαν καὶ μὲ τὴν πληρεστέραν συναίσθησιν τῆς σημασίας της εἶναι τελείως ἀρεστὴ εἰς Αὐτὸν καὶ δεκτὴ ἐνώπιόν Του.

Ἀλλ᾽ ἂς προσέξωμεν μήπως ***ἐν γνώσει*** κρατοῦμέν τι ἀπ᾽ Αὐτοῦ· μήπως ὑπάρχει κάποια ἐξαίρεσις, ὅταν λέγωμεν ὅτι ἀρνούμεθα τὰ πάντα δι᾽ Αὐτόν· μήπως ὑπάρχει σημεῖόν τι τῆς θελήσεως ἡμῶν, τὸ ὁποῖον ἐν γνώσει δὲν ὑποτάσσομεν εἰς Αὐτόν. Ὅταν λέγομεν καθ᾽ ἑαυτούς, Δύναμαι νὰ συναινέσω εἰς πᾶν ὅ,τι θέλει ὁ Θεός, δύναμαι νὰ ὑποταχθῶ εἰς τὸ θέλημά Του καὶ νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὴν ἀγάπην Του διὰ κάθε τι, ἐκτὸς μόνον δ᾽ αὐτὸ τὸ ἓν πρᾶγμα», ὦμεν βέβαιοι ὅτι ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ἓν πρᾶγμα θὰ ἐπιφέρῃ πνευματικὴν καταστροφὴν εἰς τὴν ζωήν μας. Εἰς τὸ μικρὸ παιδάκι τὸ νὰ μὴ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τῆς μητρὸς νὰ σηκώσῃ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους κάτι, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ μὲ πεῖσμα ἔρριψε, ἴσως φαίνεται ἁμάρτημα μηδαμινόν· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνυποταξίας, τὸ ὁποῖον εἶναι ὄπισθεν τῆς παρακοῆς, εἶναί τι κατ᾽ ἐξοχὴν σοβαρόν, διότι διακόπτει τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ γονέως καὶ τέκνου καὶ ἐπιφέρει ἀνεπανόρθωτον ζημίαν εἰς τὸν χαρακτῆρά του διὰ τὴν μετὰ ταῦτα ζωήν του. Οὕτω καὶ τὸ ἕν τι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐν γνώσει ἀρνούμεθα νὰ παραδώσωμεν εἰς τὸν Θεόν, δυνατὸν νὰ φαίνηται εἰς ἡμᾶς ἀνάξιον λόγου· ἀλλ᾽ ἡ εἰς τὴν ἄρνησιν ἐνυπάρχουσα ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης ἢ ὑπακοῆς εἶναι καταστρεπτικὴ τῆς σχέσεως ἐκείνης τῆς πλήρους ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν Θεόν, ἥτις εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαία ἵνα τελείως φανερωθῇ ἡ δύναμις καὶ χάρις Αὐτοῦ ἐν τῇ πνευματικῇ ἡμῶν ζωῇ. Τὸ ἐλάχιστον ἐμπόδιον δύναται νὰ ἀποκλείσῃ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου· ἀλλὰ ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἀκτίνων δὲν εἶναι διόλου ἐλάχιστον πρᾶγμα. Οὕτω τὸ πρᾶγμα τὸ μὴ παραδιδόμενον καὶ ἀποκλεῖον τὴν πλήσῃ Αὐτοῦ ἐν ἡμῖν ἐνέργειαν δύναται νὰ φαίνηται εἰς ἡμᾶς μηδαμινόν, ἀλλ᾽ ἡ πλήρης ἐνέργεια Αὐτοῦ ἡ οὕτως ἀποκλειομένη ἔχει ἀπεριόριστον σημασίαν διὰ τὴν ψυχήν, ἥτις ἐπιθυμεῖ νὰ βλέπῃ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου Αὐτοῦ μὲ ἀνακεκαλυμμένον πρόσωπον.

Νύκτα τινὰ ἀγρίας τρικυμίας, ἐνῷ οἱ κάτοικοι μικρᾶς πόλεως κειμένης ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Νέας Ἀγγλίας παρετήρουν τὸν ὑψηλὸν φάρον ἐκπέμποντα τὸ εὐερ-

γετικόν του φῶς διὰ μέσου τοῦ ζοφεροῦ σκότους, παράδοξόν τι συνέβη. Οἱ κώδωνες τοῦ φάρου ἤχουν κατὰ τρόπον ἀσυνήθη, τὸ δὲ φῶς αἴφνης ἐφάνη νὰ ὁρμᾷ πρὸς τὰ ἐμπρός, ἀφ᾽ οὗ δὲ πρὸς στιγμὴν ἐστάθη ὡς ἐπικρεμάμενον ἄνωθεν τῆς θαλάσσης, εὐθὺς ἐξηφανίσθη ἐντὸς τῶν ἀγρίων κυμάτων, συμπαρασῦρον εἰς φρικτὸν θάνατον τοὺς φαροφύλακας. Ἡ πρωΐα ἐξήγησε τὴν νυκτερινὴν καταστροφήν. Οἱ φύλακες τοῦ φάρου εἶχον δέση ἰσχυρὸν καλώδιον ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ φάρου μέχρι τοῦ κάτωθι βράχου, ἵνα δι᾽ αὐτοῦ ἀναβιβάζωσιν εὐκόλως τὰς ζωοτροφίας. Ὅταν τὴν νύκτα ἐκείνην ἠγέρθη ἡ φοβερὰ τρικυμία καὶ τὰ γιγαντιαῖα κύματα ἔπληττον κατ᾽ ἐπανάληψιν τὸ καλώδιον, βαθμηδὸν τὰ σιδηρὰ ὑποστηρίγματα ἐνέδωκαν, καὶ ὁ φάρος ὁλόκληρος κατέπεσε καὶ ἐξηφανίσθη. Ἓν καλώδιον ἐπέφερε τὴν καταστροφήν. Μία ἀπόκρυψις ἢ παράλειψις ἐν τῇ παραχωρήσει ἡμῶν ἴσως νὰ ἐπιφέρῃ τρομακτικὴν ζημίαν. Ἐὰν εἴμεθα σεσωσμένοι, δὲν δύναται νὰ καταστρέψῃ τὴν ψυχήν μας· ἀλλὰ δύναται νὰ ἀποκλείσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν καὶ δι᾽ ἡμῶν εἰς σημεῖον ὥστε τὸ πλοῖον τῆς ζωῆς ἡμῶν, καίπερ μὴ βυθισθέν, θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς αἰωνιότητος σκάφος κενόν, πτωχὸν καὶ κατεσχισμένον, ἀντὶ νὰ εἰσέλθῃ ὡς πλῆρες φορτίου πλοῖον πεπληρωμένον μὲ ὅλον τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ.

δ´) ***Ἡ παραχώρησις ἔστω ἅπαξ διὰ παντός.*** Εἰς πᾶσαν ἀληθῆ καθιέρωσιν ἡ πρᾶξις τῆς μεταβιβάσεως εἶναι ἀνέκκλητος. Πρέπει νὰ γείνῃ ἅπαξ διὰ παντὸς— δι᾽ ὅλην τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ δι᾽ ὅλην τὴν αἰωνιότητα. Πρέπει νὰ εἶναι τόσον ἀπόλυτος καὶ ἄνευ ὅρων, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρξῃ ποτὲ ἀνάγκη ἀνανεώσεως αὐτῆς, διότι οὐδεμία σκέψις ὑπῆρχεν ἀναιρέσεως αὐτῆς. Συμβαίνει ἐνίοτε ἀπερίσκεπτος τροφὸς νὰ πειράξῃ τὸ παιδί, προσφέρουσα εἰς αὐτὸ κάτι μικρὸν πρᾶγμα, ἀλλ᾽ ἀποσύρουσα αὐτὸ εὐθὺς ὡς τὸ παιδάκι ζητήσῃ νὰ τὸ λάβῃ. Δυνατὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἕως οὗ τὸ παιδάκι χάσῃ πᾶσαν βεβαιότητα ἂν τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο πρόκειται νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸ ἢ οὐχί. Τινῶν ἡ προσπάθεια πρὸς παραχώρησιν εἶναι ἐξ ἴσου ἀνειλικρινὴς καὶ ματαία. Φαίνεται ὡς εἰ προσφέρεται ἡ ζωὴ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ᾽ εὐθὺς ὡς Αὐτὸς ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα ἵνα λάβῃ κατοχήν, ὁ ἄνθρωπος ἀποσύρει τὴν προσφοράν, καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀσεβὴς αὐτὴ πρᾶξις προσφορᾶς καὶ ἀρνήσεως. Ἐκεῖνος, ὅστις προσφέρει τὴν ζωήν του εἰς τὸν Θεόν, ὀφείλει νὰ τὴν δώσῃ χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν ὅτι θὰ τὴν λάβῃ πάλιν. Ὥστε ὄχι μόνον τὸ νὰ λάβῃ τις πάλιν ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ δώσῃ τις πάλιν ἐγείρει τὴν ὑπόνοιαν ἀνειλικρινείας ἐκ μέρους ἐκείνου ὅστις προσφέρει. Τίς ποτε, ἀφ᾽ οὗ ἐπώλησέ τι ἢ ἐδώρησε, δύναται νὰ πωλήσῃ ἐκ νέου ἢ νὰ προσφέρῃ ὡς δῶρον ἐκ νέου τὸ ἅπαξ δωρηθέν, χωρὶς νὰ θέσῃ ἐν ἀμφιβολίᾳ τὴν ἰδίαν του εἰλικρίνειαν; Διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ ζωὴ ἀφιερώθῃ πράγματι εἰς τὸν Θεόν, δὲν δύναται νὰ ἀφιερωθῇ ἐκ νέου. Οὔτε πρέπει τέκνον τοῦ Θεοῦ πράγματι παραχωρηθὲν εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἀνανεώσῃ τὴν παραχώρησίν του καθ᾽ ἑβδομάδα ἢ κατὰ μῆνα. Ὁσάκις ἂν πράττῃ τοῦτο, ἐπιρρίπτει ἀμφιβολίαν ἐπὶ τῆς γνησιότητος τῆς πράξεως τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ παραχωρήσεως. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα καὶ ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν, εἶναι ὄχι καθ᾽ ἑβδομάδα ἢ κατὰ μῆνα ἀλλὰ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἀνὰ πᾶσαν ὥραν νὰ λέγωμεν καθ᾽ ἑαυτοὺς ὄχι: «Κύριε, σοὶ παραχωρῶ ἐμαυτὸν πάλιν», ἀλλά, «Κύριε,

εἶμαι Σὸς τώρα καὶ διὰ παντός· μὴ μὲ ἀφήσῃς νὰ ἀμφιβάλλω ἢ νὰ μὴ τὸ σκέπτωμαι». Λέγεται περὶ τοῦ Bengel, τοῦ διασήμου ἑρμηνευτοῦ τῶν Γραφῶν, ὅτι ἐργαζόμενος καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, παρεφυλάττετο ὑπό τινος τῶν μαθητῶν του ὅστις ἤθελε νὰ ἴδῃ κατὰ πόσον θὰ ἦτο τακτικὸς εἰς τὴν ἑσπερινήν του προσευχὴν κατόπιν μακρᾶς ἡμερησίου ἐργασίας καὶ μόχθου. Ὅταν τὸ ὡρολόγιον ἐσήμανε μεσονύκτιον, ὁ εὐσεβὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔκλεισε τὴν Βίβλον καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά του μὲ τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις: «Κύριε, γνωρίζεις ὅτι ἐμμένομεν εἰς τὴν παλαιάν μας συμφωνίαν!» Οὕτω καὶ ἡμεῖς ὡς δοῦλοι τοῦ Θεοῦ δυνάμεθα καὶ ὀφείλομεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ βλέπωμεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ νὰ λέγωμεν: «Κύριε, γνωρίζεις ὅτι ἐμμένομεν εἰς τὴν παλαιάν μας συμφωνίαν—ὅτι ἐγὼ εἶμαι Σός, καὶ Σὺ εἶσαι ἐμὸς διὰ παντός».

(ἀκολουθεῖ) ***Ἰάκωβος Μακκόνκη.***

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑι

(συνέχεια)

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ 18ου αἰῶνος ἀρχίζουν νὰ διαφαίνωνται τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς στροφῆς τῆς παλιρροίας.

Εἰς τὴν ἀνάγκην κοινωνικῆς διδασκαλίας διαφωτισμοῦ ἀνταπεκρίθη πρώτη ἡ ***πνευματικὴ ἀναζωπύρησις τῶν Μεθοδιστῶν***, ἥτις, ἂν καὶ ἀποβλέπουσα κυρίως εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ ἀτόμου, ἔσχεν ἀποτελέσματα κοινωνικὰ ὑψίστης σημασίας. Οὐκ ὀλίγοι Χριστιανοὶ ὕψωσαν τότε φωνὴν πρὸς ἀφύπνισιν τῆς κοινῆς γνώμης εἰς ἀναγνώρισιν τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς εὐθύνης. Δικαιοῦται δὲ ἡ πρώτη Μεθοδιστικὴ Ἐκκλησία νὰ καυχηθῇ ὅτι πνευματικῶς καὶ οὐσιωδῶς αὐτὴ ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τὸ ὁποῖον συνεπῶς καὶ μέχρι σήμερον ἔτι ἔχει ἐμφάνισιν εἰδικώτερον Χριστιανικήν, ἢ τὰ ἀντίστοιχα ἐργατικὰ ρεύματα τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ὁ Κόμπετ (Cobbett) καὶ ὁ Κόλεριτζ (Coleridge) ὑπεστήριξαν τὰς ἀξιώσεις τῆς θρησκείας ὅπως διακανονίζῃ τὰς κοινωνικὰς συνθήκας καὶ σχέσεις. Ὁ Ἰωάννης Χάουαρδ (John Howard) ἤρχισε τὴν ἐκστρατείαν του ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν φυλακῶν, τὴν ὁποίαν ἐσυνέχισε βραδύτερον ἡ διάσημος φιλάνθρωπος Ἐλισάβετ Φράϋ (Elizabeth Fry). Ὁ μέγας Οὐΐλμπερφορς (Wilberforce) ἐγκαινίασε τὸν μέγαν καὶ πολυετῆ ἀγῶνα ὑπὲρ καταργήσεως τῆς δουλεμπορίας· ὁ δὲ λόρδος Σάφτσμπουρυ (Shaftesbury), ἀγωνιζόμενος ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, ἐπεξέτεινε τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀπὸ τῆς δουλεμπορίας τῶν μαύρων καὶ εἰς τὴν σωματεμπορίαν τῶν λευκῶν. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν τούτων ἐξεδηλώθησαν διὰ τῆς ψηφίσεως νόμων, ἐξ ὧν ὁ μὲν τοῦ 1807 κατήργησε τὴν δουλεμπορίαν, ὁ δὲ τοῦ 1833 ἐχειραφέτησε τοὺς δούλους, ὁ δὲ Περὶ Ἐργοστασίων νόμος περιώρισε τὴν ἐργασίαν τῶν παιδίων, ἐπροστάτευσε τὰς νεαρὰς ἐργατρίας καὶ ἐθέσπισε τὸν θεσμὸν τῶν κρατικῶν ἐπι-

θεωρητῶν τῶν ἐργοστασίων. Ἄλλοι ἤρχισαν νὰ διοργανῶσι τὰς Ἐργατικὰς Ἑνώσεις, αἵτινες, κηρύττουσαι τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀλληλεγγύην, συνετέλεσαν τόσον πολὺ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐργάτου. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἡ κίνησις τῶν Ἑνώσεων τούτων ἔδειξε καὶ δεικνύῃ σημεῖα ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τῶν ἰδανικῶν τούτων, βεβαίως δὲν δικαιοῦται νὰ ρίψῃ κατ᾿ αὐτῆς τώρα τὸν λίθον ἡ Ἐκκλησία, ἥτις τόσον ὀλίγην συμπάθειαν καὶ ὑποστήριξιν παρέσχεν εἰς τὴν κίνησιν ἐκείνην κατὰ τὰ πρῶτα ταύτης στάδια. Ἐὰν ἐθριάμβευσεν ἡ κίνησις ἐκείνη, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ ἡγέται αὐτῆς ἐπίστευον εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων.

Μόλις περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος ἀφυπνίσθησαν πραγματικῶς αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀγγλίας εἰς ἀντίληψιν τῶν κοινωνικῶν αὐτῶν εὐθυνῶν καὶ ἡ Χριστιανικὴ κοινὴ γνώμη εἰς συναίσθησιν τῶν κοινωνικῶν αὐτῆς ὑποχρεώσεων. Τὸ σημερινὸν Χριστιανικὸν Κοινωνικὸν Κίνημα (Christian Social Movement) ἐγκαινιάσθη ἀκριβῶς εἰς στιγμὴν μιᾶς πολιτικῆς ἀποτυχίας. Τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1848 κατάρρευσιν τοῦ ὑπὲρ πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Ἀγγλίᾳ κινήματος, τοῦ γνωστοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Χαρτισμὸς» (Chartism), ἐπηκολούθησεν ἀμέσως ἓν νέον κίνημα, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ ἔκτοτε ἐπανειλημμένως ὑπέστη μείωσιν καὶ ἐπαύξησιν, ἐν τούτοις ἐσυνεχίσθη ὑπὸ διαφόρους ὀνομασίας καὶ οὐδέποτε διεκόπη. Οἱ ἥρωες καὶ ἡγέται τοῦ μεγάλου τούτου ἀναδημιουργικοῦ κινήματος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἀγγλίας ἦσαν ὁ θεολόγος Φρειδερῖκος Δένισον Μώρρις (Frederick Denison Maurice), ὁ δικηγόρος καὶ οἰκονομολόγος Ἰωάννης Λάδλω (John Ludlow), καὶ ὁ ἱεροκῆρυξ καὶ ποιητὴς Κάρολος Κίγκσλεϋ (Charles Kingsley).

Ὁ Κίγκσλεϋ, εἰς τὸν περίφημόν του λόγον: «Τὸ διάγγελμα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἐργάτας», ἐτόνισε τὴν κοινωνικὴν ὑποχρέωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς: «Διατείνομαι», εἶπεν, «ὅτι τὸ ἔργον, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς ἔταξε τὸν Χριστιανὸν ἱερέα ἐντὸς ἔθνους Χριστιανικοῦ, εἶναι ὅπως κηρύξῃ καὶ ἐφαρμόσῃ τὴν ***ἐλευθερίαν***, τὴν ***ἰσότητα*** καὶ τὴν ***ἀδελφοσύνην*** εἰς τὴν εὐρυτάτην, βαθυτάτην καὶ ἁπλουστάτην ἔννοιαν τῶν τριῶν τούτων βαρυσημάντων λέξεων. Ἐὰν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου τοῦ Σύμπαντος ἔχουν ἔννοιάν τινα, σημαίνουν τοῦτο: Ὅτι πᾶν κοινωνικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὴν συσσώρευσιν τοῦ πλούτου εἰς χεῖρας ὀλίγων, ἐκτοπίζει τὰ πλήθη ἀπὸ τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν κατεῖχον τὸ πάλαι οἱ πατέρες των, καὶ τὰ ὑποβιβάζει εἰς τὸ ἐπίπεδον δουλοπαροίκων καὶ ἐργατῶν ἀποζώντων ἀπὸ ἡμερομίσθιον ἢ ἀπὸ ἐλεημοσύνην, πᾶν σύστημα, τὸ ὁποῖον ὁπωσδήποτε ἐξευτελίζει ἢ ὑποδουλώνει τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς συντρίβει διὰ τοῦ χρέους ἢ ἀρνεῖται εἰς αὐτοὺς μόνιμα συμφέροντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ—εἶναι σύστημα ἀντίθετον καὶ πολέμιον πρὸς τὴν ἔννοιαν μιᾶς Ἐκκλησίας, ἥτις ἔχει προορισμὸν νὰ μαρτυρῇ ὑπὲρ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν ἐκήρυξεν ὁ Χριστός».

Ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθη τὸ Χριστιανικὸν Κοινωνικὸν Κίνημα εἰς διακηρύξεις. Προέβη καὶ εἰς πείραμα τολμηρόν. Ἵδρυσεν ἑνώσεις ἐργατῶν καὶ κολλέγιον ἐργατῶν ἐν Λονδίνῳ. Καὶ τὸ μὲν κολλέγιον τοῦτο ὑφίσταται εἰσέτι, ἀπὸ δὲ τὰς ἑνώσεις ἐκείνας ἐγεννήθη τὸ μέγα ἀγγλικὸν κίνημα ἀλληλοβοηθείας (Cooperative Move-

ment). Ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν κατορθωμάτων του ὑπῆρξεν ἡ ἐξέγερσις τῆς κοινῆς γνώμης κατὰ τῆς σκανδαλώδους ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ εἰς τὰ διάφορα ἐργαστήρια ἀντὶ εὐτελεστάτης ἀμοιβῆς, μόλις ἐπαρκούσης πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς. Τοιαῦτα κέντρα ὑπῆρχον κυρίως εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τοῦ Λονδίνου ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, λειτουργοῦντα ἐπὶ τῇ βάσει κερδοσκοπίας, ἥτις χαρακτηρίζεται ὡς τὸ «σύστημα τοῦ ἱδρῶτος» (sweated labour). Ἐκ τῆς γενικῆς δὲ ἐξεγέρσεως καὶ κατακραυγῆς, ἥτις τότε προέκυψεν ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ σκανδάλου τούτου, προῆλθε νομοθεσία προωρισμένη νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ ἐξαγάγῃ ὁλόκληρον γενεὰν ἐργατῶν (ἀνδρῶν καὶ κυρίως γυναικῶν) ἀπὸ μίαν κόλασιν ζόφου καὶ σκιᾶς θανάτου.

Θὰ ἦναι σκόπιμον, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, νὰ σημειώσωμεν τὰ βασικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀγγλικοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ Χριστιανικὸν Κοινωνικὸν Κίνημα εἶναι ἐρριζωμένον. Καὶ ὡς πρῶτον τῶν στοιχείων τούτων πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὸν ***Καθολικισμόν,*** ὡς τὸν ἠννόουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων—Καθολικισμόν, ὅστις ὑπὸ τὴν ἡνωμένην ἐπίδρασιν τοῦ Οὑμανισμοῦ (humanism) καὶ τοῦ Ἐθνικισμοῦ (nationalism) ἐξειλίχθη ὡς εἰδικὸς τύπος Ἀγγλικανικοῦ Καθολικισμοῦ, ὅλως διάφορος τοῦ Ὀρθοδόξου καὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Καθολικισμοῦ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ὑόρκης ἀποδίδει τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα τοῦ Οὑμανισμοῦ τῶν Ἄγγλων εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Πλάτωνος, ἣν θεωρεῖ ἰσχυροτέραν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Ἀγγλικοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἢ ἡ ἡνωμένη ἐπίδρασις τοῦ Αὐγουστίνου, τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλβίνου. Καὶ φρονεῖ ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅσον εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν, ὁ Πλατωνισμὸς ἔδωκε τὸ γενικὸν πλαίσιον εἰς τὸ ὅλον πνεῦμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἡμεῖς οἱ Ἄγγλοι προσπαθοῦμεν νὰ λύσωμεν τὰ προβλήματα ἑκάστης ἡμέρας. Ἀναφέρω δὲ καὶ τὸν δόκτορα Λάουν, ὅστις γράφει: «Ὅταν ἡ Καθολικὴ ἀναζωπύρησις, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φυλλαδικὸν Κίνημα» (Tractarian Movement), κίνημα ἐκπορευθὲν περὶ τὸ ἔτος 1833 ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ ὀρθολογισμοῦ, ὅπως καὶ τὸ Ρωμαντικὸν λεγόμενον κίνημα ἐν Γερμανίᾳ, ἔστρεψε τὰ πνεύματα τῶν Εὐρωπαίων Χριστιανῶν, διὰ πρώτην φορὰν μετὰ τὴν Εὐαγγελικὴν Ἀναμόρφωσιν, μὲ βλέμμα συμπαθὲς πρὸς τὸν Μεσαίωνα, προητοιμάσθη ἡ ὁδὸς πρὸς ἀφύπνισιν τῆς μεγαλειώδους ἰδέας μιᾶς κοινῆς Χριστιανικῆς μορφώσεως.»

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἡ Προτεσταντικὴ ἐπίδρασις εἰς Χριστιανικὸν Κοινωνικὸν Κίνημα, προῆλθε κυρίως ἐκ τοῦ ***Καλβινισμοῦ,*** οὗτινος τὸ κεντρικὸν ἐλατήριον ἀποβλέπει εἰς τὸν ἐκχριστιανισμὸν ὁλοκλήρου τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ὀφείλεται δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν Κουακέρων (Quakers), τῶν ὁποίων τὸ σύστημα ὁ Τρέλτς (Troeltsch) χαρακτηρίζει ὡς σύνθεσιν Μυστικισμοῦ καὶ Ἀναβαπτισμοῦ. Τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἱστορικῆς Ἐκθέσεως τοῦ Συνδέσμου «Κόπεκ» (*) ἐξηγεῖ τὴν ἐπὶ τοῦ Κινήματος ἐπίδρασιν τοῦ Πουριτανισμοῦ, ὅστις ἦτο ἡ Ἀγγλικὴ μορφὴ τοῦ Καλβινισμοῦ:

(*) Σημ. Τὸ ὄνομα τοῦτο συνίσταται εἰς τὰ ἀρχικὰ ψηφία τοῦ Ἀγγλικοῦ τίτλου τῆς ὀργανώσεως ταύτης, "Christian Order in Politics, Economics and Citizenship„ τοῦτ' ἔστι, «Σύνδεσμος Χριστιανικῆς Τάξεως ἐν τῇ πολιτικῇ, οἰκονομικῇ καὶ ἀστικῇ ζωῇ.»

«Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ ἐπιθέτῃ ἐπὶ τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς φαντασίας τῶν ἀνθρώπων φορτία βαρύτερα τῶν ὅσα δύνανται νὰ φέρουν· ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν πρέπει νὰ ἀνέχηται ὅπως οἱ ἄνθρωποι ἀρκῶνται ἐπιζημίως εἰς θεσμούς, οἵτινες δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀρχὰς τῆς θρησκείας των». Ἕτεροι συντελεσταὶ εἰς τὸ Χριστ. Κοινωνικὸν Κίνημα ἦσαν ὁ Κοινωνικὸς Ριζοσπαστισμὸς τῶν Ἀναβαπτιστῶν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδόθη ὤθησις πρὸς νομοθεσίαν κοινωνιολογικὴν καὶ ὁ Κουακερισμός, τοῦ ὁποίου οὐσιαστικὸν στοιχεῖον εἶναι ἡ ἐξ ἴσου ὑψηλὴ ἐκτίμησις τοῦ τε ἀτόμου καὶ τῆς κοινότητος, ἥτις ἐνῷ παρέχει πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὸ ἄτομον καὶ τὸν καθιστᾷ ὑπόλογον πρὸς τὸ ***ἐσώτερον φῶς*** αὐτοῦ, ἀπαιτεῖ ὅπως ὑποτάσσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν κοινότητα,

Ἴσως τὸ κύριον γνώρισμα τοῦ Χριστ. Κοινωνικοῦ Κινήματος ἦτο τὸ ἑξῆς: Ὅτι ἐγένετο σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἀφετηρία τῆς συμπράξεως μελῶν πάσης ἀποχρώσεως, παντὸς τμήματος τῆς Χριστιανικῆς κοινωνίας, ἀναζωογονήσασα γενικῶς τὴν πνευματικὴν ζωήν, καὶ δώσασα καταπληκτικὴν ὤθησιν εἰς τὴν προσπάθειαν πρὸς ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ συνάντησις τῶν δύο τούτων μεγάλων ρευμάτων Χριστιανικῆς ἀναζωπυρήσεως ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία νεωτέρας καὶ ἔτι μεγαλειτέρας προσπαθείας, προοριζομένης, ὡς ἤλπιζον πολλοί, νὰ ἑνώσῃ καὶ συγκεντρώσῃ πάντα τὰ παρόμοια κινήματα εἰς ἓν μέγα καὶ ἰσχυρὸν ρεῦμα Χριστιανικῆς ζωῆς. Τὸ Χριστιανικὸν Κοινωνικὸν Κίνημα, ὅπερ εἶχε τὰς ρίζας του εἰς ὅλας τὰς ἀνωτέρω προσπαθείας καὶ κατώρθωσε νὰ φέρῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς ἀντιπροσώπους ὅλων τούτων, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Copec» (*). Τὸ κίνημα «Κόπεκ» συνεδύαζε τὴν ἰδέαν τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν μὲ τὴν τῆς κοινωνικῆς ἀναδημιουργίας, ἀνέλαβε δὲ νὰ συντάξῃ τὸ κοινωνικὸν Εὐαγγέλιον ἐκ τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Σκαπανεὺς τῆς νέας ταύτης φάσεως τοῦ Κοινωνικοῦ Χριστιανισμοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ Κίνημα τῶν Συντεχνιῶν (Guild Movement), ὅπερ ἱδρύθη τῷ 1877 ὑπὸ τοῦ Στούαρτ Χέδλαμ (Stewart Headlam) καὶ ἔλαβε μέγα μέρος τῶν ἐμπνεύσεών του ἀπὸ τὴν προμνησθεῖσαν «Φυλλαδικὴν» προσπάθειαν τῆς Ὀξφόρδης.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ νὰ πεισθῇ ἡ μεγάλη μάζα τῶν ἐκκλησιασμάτων ἐν Ἀγγλίᾳ ὅτι ἡ πίστις των ἀπῄτει μεταμόρφωσιν τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἀνέλαβεν ἡ Χριστιανικὴ Κοινωνικὴ Ἕνωσις (Christian Social Union), ἥτις ἤρχισε κατὰ τὸ ἔτος 1889, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπισκόπου Οὐέσκοτ (Wescott), νὰ σκάπτῃ τὴν κυρίαν διώρυγα, διὰ τῆς ὁποίας ἔρρευσεν ἔκτοτε ἀκωλύτως τὸ ρεῦμα τοῦ Κοινωνικοῦ Χριστιανισμοῦ. Συνεργάται τοῦ Οὐέσκοτ ἦσαν ὁ Ἐρρῖκος Σκὸττ Χόλλανδ καὶ ὁ Κάρολος Γκόαρ (Gore). Οἱ ἐμπνευσμένοι οὗτοι ἄνδρες, ὡς ἄλλοι προφῆται, ἐμάντευσαν, ὡς εἶπε περὶ τοῦ Γλάδστωνος ὁ λόρδος Ἄκτων, ὅτι πρέπει νὰ νομοθετηθῶσι νόμοι προσηρμοσμένοι πρὸς ἐκεῖνα τὰ κοινωνικὰ στρώματα, ἅτινα ἔχουσι τὰ μεγαλείτερα συμφέροντα ἐν τῷ τόπῳ—πρὸς ἐκείνους τοὺς πολίτας, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ κακοδιοίκησις σημαίνει ὄχι περιορισμὸν τῆς πολυτελείας, ἀλλὰ στερήσεις, ὀδύνην, ἐξευτελισμὸν καὶ κίνδυνον τῆς τε ἑαυτῶν ζωῆς καὶ τῶν ψυχῶν τῶν τέκνων των. Ἡ φροντὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἦτο νὰ ἐξεγείρουν τὴν κοινωνικὴν συνείδησιν ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν πνευματικῶς εὐσεβεῖς, συνάμα δὲ καὶ οἰκο-

νομικῶς εὔποροι, καὶ πράγματι ἔπεισαν μέγαν ἀριθμὸν Ἄγγλων συχναζόντων τακτικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, περὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων. Ἂν καὶ περιωρίζετο ἐντὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς μάνδρας, ἡ Χριστιανικὴ Κοινωνικὴ Ἕνωσις συνετέλεσεν τὸ νὰ ἐμπνευσθοῦν καὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς Ἀνεξαρτήτους Ἐκκλησίας Ἄγγλοι, ὅπως καὶ αὐτοὶ ἱδρύσωσιν Ἑνώσεις κοινωνικῆς ὑπηρεσίας ἐντὸς τῶν ἰδίων των ἐκκλησιῶν. Τῶν ἑνώσεων τούτων τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν ἦτο ἡ προσπάθεια ὅπως μελετήσουν κατὰ νέον τρόπον τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου ἐπιβαλλόμετα κοινωνικὰ καθήκοντα. Κατενόησαν ὅτι τὸ κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμον τότε μόνον δύναται νὰ ἀποβῇ τελεσφόρον, ὅταν ἐφαρμοσθῇ τὸ κοινωνικὸν Εὐαγγέλιον κατόπιν προσεκτικῆς μελέτης τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς κοινωνίας, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἵνα δὲ κατορθωθῇ τοῦτο, εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητον ὅπως τὸ κήρυγμα καὶ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας ἦναι ἑνιαῖον καὶ ὁμόφωνον. Ἡ κατανόησις τῆς ἀληθείας ταύτης ἐγέννησε τότε νέαν ἀπόφασιν—τὸν σχηματισμὸν Συμβουλίου ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν Ἑνώσεων—καὶ τοῦ Συμβουλίου τούτου προήδρευσε κατὰ τὴν πρώτην του συνεδρίασιν ὁ ἐπίσκοπος Γκόαρ. Τὸ Συμβούλιον προσεπάθησε νὰ ἀποκρυσταλλωθῇ μία κοινὴ γνώμη Χριστιανικὴ ἐπὶ τῶν ἐπειγόντων ἐθνικῶν ζητημάτων, εἰς πολλὰ δὲ μέρη τῆς Ἀγγλίας συνετέλεσεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τοπικῶν κέντρων Χριστιανικῆς μαρτυρίας τὸν αὐτὸν ἔχοντα σκοπόν. (ἀκολουθεῖ)

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

Αἱ Ποιμαντορικαὶ Ἐπιστολαί.

Περὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγράφησαν αἱ δύο ***Πρὸς Τιμόθεον*** καὶ ἡ ***Πρὸς Τῖτον*** Ἐπιστολαί, ἀρκετὴ ἠγέρθη διαφωνία μεταξὺ τῶν κριτικῶν, τινὲς τῶν ὁποίων καὶ ἠμφισβήτησαν ὅτι αὗται ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Τὰ ἐπιχειρήματά των βασίζονται κυρίως ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ Ἐπιστολαὶ αὗται διαφέρουσιν ὅλων τῶν ἄλλων Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου κατά τε τὸ ὕφος καὶ τὸ περιεχόμενον. Ἐν τούτοις, ἡ πρώτη Ἐκκλησία ἐδέχθη τὰς τρεῖς ταύτας Ἐπιστολὰς ὡς τοῦ Παύλου ἄνευ ἀντιλογίας τινός, ἐνῷ ἐπὶ πολὺ ἀμφέβαλεν ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου. Ἡ δὲ διαφορὰ τοῦ ὕφους καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν πρὸς τὸ τῶν ἄλλων Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου ὀφείλεται ἐντελῶς εἰς τὸν διάφορον σκοπὸν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν διαφορὰν τῶν περιστάσεων, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐγράφησαν. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, ὑφ' οὗ διαπνέονται, εἶναι προδήλως τὸ τοῦ Παυλου.

Αἱ Ἐπιστολαὶ αὗται ὠνομάσθησαν κοινῶς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ***Ποιμαντορικαί,*** ἀκριβῶς διότι ἀσχολοῦνται ὀλιγώτερον μὲ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν καὶ περισσότερον μὲ τὸ ἔργον τοῦ Χριστιανοῦ ποιμένος καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπαρτίζονται δὲ ἀπὸ πνευματικὰς ὑποθήκας καὶ

πρακτικὰς ὁδηγίας τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου πρὸς δύο ἐκ τῶν κορυφαίων μαθητῶν καὶ συνεργατῶν του, οὓς ἐξέλεξεν ὅπως συμπληρώσωσι τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ σύστημα, ὅπερ αὐτὸς καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι εἶχον θεσπίσει.

Ἐὰν ἠθέλομεν δεχθῇ ὅτι δὲν ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Παύλου, πρέπει νὰ παραχθῶμεν ὅτι ἐπλαστογραφήθησαν ὑπὸ ἀνθρώπου τόσον τελείως ἀπομιμηθέντος τὴν νοοτροπίαν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξαπατήσῃ ὅλους τοὺς ἀμέσως διαδεχθέντας τοὺς Ἀποστόλους ἡγήτορας καὶ διδασκάλους τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων. Ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως ἀπηχοῦσι πιστῶς τὰ ὅσα ἔγραψεν ὁ Παῦλος πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἐκκλησίας. Ἰδίως δὲ αἱ δύο Πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολαὶ πάλλονται ὑπὸ τόσον ζωηρῶν αἰσθημάτων στοργῆς τοῦ γηραιοῦ Ἀποστόλου πρὸς τὸν ἠγαπημένον του πνευματικὸν υἱὸν καὶ συνεργάτην, ὥστε μονονοὺ τοὺς λυγμοὺς αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ ἀκούσωμεν εἰς διαφόρους περικοπάς. Περὶ τῆς γνησιότητος λοιπὸν τῶν Ἐπιστολῶν τούτων ὡς τοῦ Παύλου οὐδεὶς Χριστιανὸς ἂς ἀνησυχήσῃ.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐγράφησαν, ἐκ τῆς μελέτης αὐτῶν εἶναι φανερόν:

1 Ὅτι ἐγράφησαν καὶ αἱ τρεῖς ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος δύο ἢ τριῶν ἐτῶν.

2. Ὅτι ἐγράφησαν ἀφοῦ ὁ Παῦλος ἐγνώρισε τὸν Ἀπολλώ, ἤτοι, μετὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τοῦ Παύλου εἰς Ἔφεσον (πρβλ. Πράξ. ιη'. 24, Τίτ. γ'. 13).

3. Κατὰ συνέπειαν, ὅτι αἱ Ἐπιστολαὶ αὗται ἐγράφησαν μετὰ τὸ χρονικὸν σημεῖον, ὅπου σταματῶσιν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Διότι τὰ ἐν ταῖς Ποιμαντορικαῖς Ἐπιστολαῖς ἀναφερόμενα δὲν δύνανται νὰ προσαρμοσθῶσιν εἰς κανὲν χρονικὸν σημεῖον τοῦ βίου τοῦ Παύλου, ὡς οὗτος ἱστορεῖται ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ, μεταξὺ τῆς πρώτης του ἐπισκέψεως εἰς Ἔφεσον καὶ τῆς πρώτης φυλακίσεώς του ἐν Ρώμῃ.

4. Τὰ ὅσα αἱ Ἐπιστολαὶ αὗται διαλαμβάνουσι περὶ ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως ὑποδηλοῦσι καὶ προϋποθέτουσιν ὅτι αἱ ἐπὶ μέρους Χριστιανικαὶ κοινότητες εἶχον πλέον πληθυνθῆ καὶ προαχθῆ. Αἱ ὁδηγίαι λ. χ. περὶ ἐκλογῆς τῶν προεστώτων τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν (τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων) προϋποθέτουσιν ὅτι πολλοὶ ἤδη ὑπῆρχον ὑποψήφιοι διὰ τὰ ὑπουργήματα ταῦτα. Ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν «νεοφύτων» ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ πρεσβυτέρου μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς μίαν ἀριθμητικὴν αὔξησιν τῶν μελῶν τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν. Αἱ ἐνδείξεις αὗται ἐξηγοῦνται μόνον ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι αἱ Ἐπιστολαὶ ἐγράφησαν περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου, ὁπότε ὁ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν συνεργῶν αὐτοῦ εὐρύτατα σπαρεὶς σπόρος τοῦ Εὐαγγελίου εἶχε πλέον ἀποδώσει πλουσίους καρπούς. Ἐπίσης καὶ αἱ αἱρέσεις, αἵτινες καταδικάζονται εἰς τὰς Ἐπιστολὰς ταύτας, φαίνονται μᾶλλον ἀνεπτυγμέναι καὶ διαδεδομέναι, ἢ ὅσον τὰς βλέπομεν εἰς τὰς ἄλλας Ἐπιστολάς.

Ἐξ ὅλων λοιπὸν τῶν τεκμηρίων τούτων δυνάμεθα νὰ χρονολογήσωμεν τὰς Ποιμαντορικὰς Ἐπιστολὰς ὡς γραφείσας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 64 καὶ 68 μ. Χριστ. Καὶ δὴ ἐγράφησαν κατὰ τὴν ἑξῆς σειράν: Πρώτη ἡ Πρὸς Τιμόθεον Α'. ἐκ Μακεδονίας, δευτέρα ἡ Πρὸς Τίτον ἐξ Ἐφέσου ἢ Νικοπόλεως, καὶ τρίτη ἡ Πρὸς Τιμόθεον Β'. ἐκ Ρώμης κατὰ τὴν ἐκεῖ δευτέραν τοῦ Ἀποστόλου φυλάκισιν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

Χρονολογικὸς πίναξ τοῦ βίου τοῦ Παύλου.

Ἔτος μετὰ Χριστὸν	Γεγονότα τοῦ βίου τοῦ Παύλου	Γεγονότα σύγχρονα κοσμικά
4	Γέννησις τοῦ Σαύλου ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας.	
17 ἢ 20	Ὁ Σαῦλος ἀποστέλλεται εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς ἐκπαίδευσιν.	14—37 μ. Χρ. Βασιλεία τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου.
35	Θανάτωσις Στεφάνου τοῦ Πρωτομάρτυρος.	
36	Μεταστροφὴ τοῦ Σαύλου πρὸς τὸν Χριστόν. Φυγὴ αὐτοῦ ἐκ Δαμασκοῦ εἰς Ἀραβίαν.	
37 - 38	Ὁ Σαῦλος ἐν Ἀραβίᾳ.	37—41. Βασιλεία τοῦ αὐτοκρ. Καλιγούλα.
39	Ἐπίσκεψις τοῦ Σαύλου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους εἰς Ἱεροσόλυμα. Φυγάδευσίς του εἰς Καισάρειαν καὶ Ταρσόν.	
40 - 44	Ὁ Σαῦλος παραμένει ἐν Κιλικίᾳ κηρύττων τὸν Χριστόν.	41—54. Βασιλεία τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου.
44 - 45	Ὁ Βαρνάβας τὸν ἀναζητεῖ καὶ τὸν φέρει εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπου ἐργάζεται παρὰ τῇ ἐκεῖ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ ἔτος ὁλόκληρον.	41. Ἡ Ἰουδαία καὶ ἡ Σαμάρεια περιέρχονται εἰς τὸν Ἡρώδην Ἀγρίππαν τὸν Α'. 44. Θάνατος Ἡρώδου Ἀγρίππα. 45. Μεγάλη πεῖνα ἐν Παλαστίνῃ.
46	Ὁ Σαῦλος μετὰ τοῦ Βαρνάβα ἐπισκέπτονται τὴν Ἰουδαίαν, κομίζοντες βοηθήματα πρὸς τοὺς πάσχοντας ἐκεῖ ἀδελφούς.	46. Ὁ Τιβέριος Ἀλέξανδρος διορίζεται διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας.
47	Ὁ Σαῦλος παραμένει ἐν Ἀντιοχείᾳ.	
48 - 49	Πρώτη ἱεραποστολικὴ περιοδεία (μετὰ τοῦ Βαρνάβα) ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον, Πισιδίαν καὶ Λυκαονίαν.	49. Ὁ Κωμανὸς διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας.
50	Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας παρίστανται εἰς τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ Σύνοδον. Ἀναγνώρισις τοῦ Παύλου ὡς ἀποστόλου ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων.	
51	Δευτέρα ἱεραποστολικὴ περιοδεία — ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κιλικίαν, Λυκαονίαν, Γαλατίαν, Τρῳάδα, Μακεδονίαν, Ἀθήνας καὶ Κόρινθον.	Ὁ Κλαύδιος ἀπελαύνει τοὺς Ἰουδαίους ἐκ Ῥώμης.
52	Ὁ Παῦλος παραμένει ἐν Κορίνθῳ. Γράφει τὰς δύο Πρὸς Θεσσαλονικεῖς Ἐπιστολάς.	

Ἔτος μετὰ Χριστὸν	Γεγονότα τοῦ βίου τοῦ Παύλου	Γεγονότα σύγχρονα κοσμικὰ
53	(Πεντηκοστὴν) Ὁ Παῦλος ἐπιστρέφει εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀντιόχειαν. Μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται εἰς τρίτην ἱεραποστολικὴν περιοδείαν—εἰς Γαλατίαν, Φρυγίαν καὶ Ἔφεσον.	Ὁ Φῆλιξ διορίζεται διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας.
54 - 55	Ὁ Παῦλος παραμένει ἐν Ἐφέσῳ. Γράφει ἐκεῖθεν τὴν Α΄. Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολήν. Πιθανὴ βραχεῖα ἐπίσκεψίς του εἰς Κόρινθον καὶ ἐπιστροφὴ εἰς Ἔφεσον.	54—68. Βασιλεία τοῦ Νέρωνος.
56	Ἐξ Ἐφέσου μεταβαίνει εἰς Μακεδονίαν, Ἰλλυρίαν καὶ Κόρινθον. Ἐκ Φιλίππων γράφει τὴν Β΄. Πρὸς Κορινθίους, ἐκ Κορίνθου τὴν Πρὸς Γαλάτας καὶ τὴν Πρὸς Ρωμαίους.	
57	(Πεντηκοστὴν) Ἐπιστρέφει ἐκ Κορίνθου εἰς Ἱεροσόλυμα, συλλαμβάνεται καὶ μεταφέρεται εἰς Καισάρειαν.	
58 - 59	Διετὴς τοῦ Ἀποστόλου ὑποδικία ἐν Καισαρείᾳ.	
60	Κατόπιν ἐκκλήσεώς του πρὸς τὸν Καίσαρα, πέμπεται ὑπὸ τοῦ Φήστου εἰς Ρώμην. Κατόπιν ναυαγίου, παραχειμάζει εἰς Μελίτην.	Ὁ Φῆλιξ ἀνακαλεῖται. Διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας διορίζεται ὁ Φῆστος.
61	(ἄνοιξιν) Φθάνει εἰς Ρώμην.	62. Θάνατος Ἀφρ. Βούρρου.
61 - 63	Πρώτη τοῦ Ἀποστόλου φυλάκισις ἐν Ρώμῃ. Ἐκεῖθεν γράφει τὰς Πρὸς Φιλήμονα, Κολοσσαεῖς, Ἐφεσίους καὶ Φιλιππησίους Ἐπιστολάς.	
63	(ἄνοιξιν) Ἀθῳοῦται καὶ ἀποφυλακίζεται, καὶ ἐκ Ρώμης μεταβαίνει εἰς Ἱσπανίαν.	
64	Ἐξ Ἱσπανίας ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἀνατολήν, πιθανώτατα εἰς Ἔφεσον.	64. Μεγάλη πυρκαϊὰ ἐν Ρώμῃ. Διωγμὸς τῶν Χριστιανῶν.
65	Εἰς Μακεδονίαν. Ἐκεῖθεν γράφει τὴν Α΄. Πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολήν.	
66	Εἰς Κρήτην μετὰ τοῦ Τίτου.	Ἀρχίζει ὁ μέγας Ἰουδαϊκὸς πόλεμος.
67	Εἰς Μίλητον, Κόρινθον καὶ Νικόπολιν. Γράφει τὴν Πρὸς Τίτον Ἐπιστολήν.	
68	(ἄνοιξιν) Συλληφθεὶς μεταφέρεται εἰς Ρώμην, ὅπου γράφει τὴν Β΄. Πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολήν. Καταδικάζεται εἰς θάνατον καὶ μαρτυρεῖ περὶ τὰ τέλη Μαΐου.	Θάνατος Νέρωνος. (9 Ἰουνίου).

Σημ. 1. Ὁ ὡς ἄνω πίναξ στηρίζεται εἰς τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην χρονολογίαν ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ἣν ὁ ἡγούμενος Διονύσιος ὁ Ἐλάσσων (ἀκμάσας κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα) ὥρισεν ὡς συμβᾶσαν κατὰ τὸ ἔτος 754 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Ὁ ὁρισμὸς ὅμως οὗτος ανα-

γνωρίζεται σήμερον ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ὡς λελανθασμένος, καθότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου, ἐπισυμβάντος κατὰ τὸ ἔτος 750 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. Συνεπῶς ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη τέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς ἐν χρήσει χρονολογίας. Αὕτη ἐν τούτοις διατηρεῖται ὡς ἔχει, ἅτε καθιερωθεῖσα πλέον.

Σημ. 2. Εἰς τὴν Πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴν (α'. 18) ὁ Παῦλος γράφει ὅτι 3 ἔτη μετὰ τὴν ἐν Δαμασκῷ μεταστροφήν του ἀνῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Κατόπιν ἐν κεφ. β'. 1 λέγει: «Ἔπειτα διὰ **δεκατεσσάρων ἐτῶν** πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα». Ἡ ἀβίαστος καὶ φυσικὴ ἔννοια τῆς φράσεως ταύτης εἶναι ὅτι 14 ἔτη ἐμεσολάβησαν μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐπισκέψεως τοῦ Παύλου εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἀλλὰ τότε, ἐὰν ὀρθῶς ἐχρονολογήσαμεν τὴν μεταστροφὴν τοῦ Σαύλου κατὰ τὸ ἔτος 36, πρέπει εἰς τὴν χρονολογίαν ταύτην νὰ προσθέσωμεν 3+14, ἤτοι, 17 ἔτη, καὶ οὕτω νὰ χρονολογήσωμεν τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ Σύνοδον ὡς λαβοῦσαν χώραν τῷ 53 ἀντὶ τοῦ 50. Τοῦτο ὅμως θὰ περιέπλεκε δεινῶς τὰς χρονολογίας τῶν μεταγενεστέρων γεγονότων τοῦ βίου τοῦ Ἀποστόλου. Ἀναγκαζόμεθα ὅθεν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι, ὅπως τὰ 3 ἔτη τῆς πρώτης ἐπισκέψεως εἰς Ἱεροσόλυμα, οὕτω καὶ τὰ 14 τῆς δευτέρας ἐπισκέψεως λογίζονται ἀπὸ τῆς μεταστροφῆς τοῦ Παύλου ἐν Δαμασκῷ.

ΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΑΙ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Εὐθὺς ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ ΙΓ'. ἵδρυσεν ἐν Ρώμῃ τὴν περίφημον «***Σύναξιν πρὸς διάδοσιν τῆς πίστεως***», τὴν λεγομένην ἔκτοτε «***Προπαγάνδαν***» (Congregatio de propaganda fide), εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθη καὶ εἶναι ἀνατεθειμένη μέχρι σήμερον ἡ ἀνωτάτη διεύθυνσις τοῦ ὅλου ἱεραποστολικοῦ ἔργου της Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Προπαγάνδα αὕτη ἔχει ἐν Ρώμῃ Σχολὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν ἱεραποστόλων, ὅπου οἱ ὑποψήφιοι διδάσκονται τὰς γλώσσας, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν λαῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ ἐργασθοῦν, καὶ τὰς ἱεραποστολικὰς μεθόδους, τὰς ὁποίας ἡ μακραίωνος πεῖρα ἀπέδειξε τελεσφόρους. Ἔχει ἐπίσης πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ τυπογραφεῖον, ὅπου ἐκτυπώνεται πλῆθος βιβλίων καὶ φυλλαδίων εἰς διαφόρους γλώσσας πρὸς χρῆσιν τῶν ἱεραποστόλων της. Στρατολογεῖ δὲ τοὺς ἱεραποστόλους μεταξὺ τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχικῶν ταγμάτων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ ἀποστέλλει αὐτοὺς εἰς τοὺς διαφόρους ἱεραποστολικοὺς σταθμοὺς μὲ σύστημα καὶ μεθοδικότητα, οὕτως ὥστε οὐδεμία νὰ προκύπτῃ προστριβὴ ἢ ἀπώλεια δυνάμεων· ὅλη δὲ αὐτὴ ἡ στρατιὰ τῶν ἱεραποστόλων πειθαρχεῖ ἀπολύτως εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ κέντρου. Πρὸς συντήρησιν δὲ τοῦ ἔργου ἡ Προπαγάνδα λαμβάνει ἐξ ὅλων τῶν Δυτικῶν ἐπισκοπῶν τοῦ κόσμου ἐράνους καὶ συνεισφορὰς πλουσίας, ὥστε καὶ εἰς τὸ οἰκονομικὸν μέρος νὰ μὴ ἐπέρχηται καμμία σπατάλη ἢ ἀπώλεια ἢ στενοχωρία.

Ἐνῷ τοὐναντίον αἱ Εὐαγγελικαὶ ἱεραποστολαὶ ἱδρύθησαν ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἑταιριῶν, συντηροῦνται ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν ἑκάστης χώρας, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι μερικαὶ ἱεραποστολαὶ εἶναι πλούσιαι καὶ ἄλλαι εἶναι πτωχαί. Ἡ δὲ ἀτομικὴ ἐκπαίδευσις καὶ προετοιμασία τῶν ἱεραποστόλων δὲν εἶναι πάντοτε συστηματικὴ καὶ ἐπαρκής, καὶ ἡ τοποθέτησίς των ὄχι πάντοτε σοφή. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἐπῆλθε συνεννόησις καὶ συνεργασία τῶν διαφόρων ἱεραποστολῶν,

ὡς εἴπομεν, ἐξέλιπεν ὁ συναγωνισμὸς καὶ αἱ προστριβαί, καὶ ἐγένετο ἑνιαῖον μέτωπον ὅλων τῶν Εὐαγγελικῶν ἱεραποστολῶν. Ναὶ μὲν δὲν ἐδημιουργήθη ἑνιαῖον κέντρον διευθύνσεως τοῦ ὅλου ἔργου των, διότι τὸ πνεῦμα τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησιας προϋποθέτει ἐλευθερίαν καὶ πρωτοβουλίαν καὶ ὑλικὰς θυσίας τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν. Ὑπάρχει ὅμως διαρκὴς συνεννόησις μεταξὺ τῶν μεγάλων Ἐκκλησιῶν περὶ τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου, ὥστε τοῦτο νὰ διεξάγηται ὁμαλῶς καὶ τελεσφόρως.

Πρώτιστον μέλημα τῶν Εὐαγγελικῶν ἱεραποστόλων εἶναι τὸ νὰ κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας εἰς τοὺς ἐν σκότει καὶ ἀγνοίᾳ εὑρισκομένους καὶ νὰ θέσουν εἰς χεῖράς των τὴν Ἁγ. Γραφὴν εἰς τὴν γλῶσσάν των. Εἰς πολλὰ μάλιστα μέρη τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἀγροῦ μεταξὺ τῶν ἀγρίων καὶ ἀγραμμάτων λαῶν πρῶτοι οἱ Εὐαγγελικοὶ ἱεραπόστολοι ἐφεῦρον ἀλφάβητα ἵνα οὕτω πως δημιουργήσουν γραπτὰς γλώσσας, εἰς τὰς ὁποίας ἔπειτα μετέφρασαν τὸν Θεῖον Λόγον. Πολλαὶ ἐκ τῶν 655 γλωσσῶν καὶ διαλέκτων, εἰς τὰς ὁποίας αἱ Βιβλικαὶ Ἑταιρίαι ἐκδίδουν σήμερον τὴν Ἁγ. Γραφήν, ἐξεπονήθησαν κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους Εὐαγγελικῶν ἱεραποστόλων. Καὶ αἱ Βιβλικαὶ Ἑταιρίαι, ἐκτυπώνουσαι τὰ ἱερὰ βιβλία εἰς τὰς γλώσσας ταύτας καὶ παρέχουσαι τὰς ἐκδόσεις ταύτας εἰς τὰς ἱεραποστολικὰς ἑταιρίας εἰς τὸ πολλοστημόριον τοῦ κόστους των, ὑποβοηθοῦν σπουδαίως τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον. Ἐπίσης αἱ διάφοροι Φυλλαδικαὶ Ἑταιρίαι ἐκτυπώνουν θρησκευτικὰ φυλλάδια εἰς τὰς γλώσσας τῶν διαφόρων λαῶν καὶ οὕτω παρέχουν πολύτιμον συνδρομὴν εἰς τὸ ἔργον των.

Ἐκτὸς τῶν ἱεροκηρύκων ἐργάζονται εἰς τὸν Εὐαγγελικὸν ἀγρὸν καὶ πολλοὶ ***ἰατροὶ*** ἱεραπόστολοι, θεραπεύοντες τὰς σωματικὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων, μαζὺ μὲ τὴν θεραπείαν τῶν ψυχῶν των. Εἰς πολλὰ ἀπολίτιστα μέρη οἱ ἰατροὶ οὗτοι ἱεραπόστολοι εἶναι οἱ μόνοι, πρὸς τοὺς ὁποίους δύνανται νὰ καταφύγουν οἱ ἀσθενοῦντες, καὶ εὐκόλως ἐννοεῖ κανεὶς πόσον συμβάλλει εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ ἡ εὐγνωμοσύνη ἐκείνων, οἵτινες ἐθεραπεύθησαν σωματικῶς. Εἰς πολλὰ μέρη οἱ ἰατροὶ ἱεραπόστολοι διατηροῦν κλινικὰς καὶ νοσοκομεῖα, ὅπου περιθάλπονται δωρεὰν οἱ ἀσθενεῖς.

Ἄλλη σπουδαία ἱεραποστ. ἐργασία εἶναι ἡ τῶν ***γυναικῶν*** ἱεραποστόλων, αἵτινες ἐργάζονται μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν γυναικῶν καὶ κορασίων, πρὸ πάντων ἐν Ἰνδοστάνῃ καὶ εἰς Μωαμεθανικὰς χώρας, ὅπου αἱ γυναῖκες εἶναι περιωρισμέναι ἐντὸς τοῦ γυναικωνίτου καὶ τοῦ χαρεμίου. Αἱ γυναῖκες ἱεραπόστολοι ἔχουν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον ἐκεῖ ὅπου οἱ ἄνδρες δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν, καὶ τοιουτοτρόπως φέρουν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας εἰς τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἄλλως δὲν θὰ ἤκουον ποτὲ κήρυγμα Χριστιανικόν. Πολλαὶ μάλιστα ἀπὸ τὰς ἱεραποστόλους αὐτὰς εἶναι καὶ ἰατροὶ καὶ προσφέρουν, ἐκτὸς τῆς πνευματικῆς, καὶ πολύτιμον ὑπηρεσίαν σωματικῆς θεραπείας εἰς τὰς δυστυχεῖς γυναῖκας τῶν διαφόρων χωρῶν.

Προκειμένου περὶ στατιστικῶν ἀριθμῶν, δὲν ἔχομεν προχείρους τὰς ἱεραποστολικὰς στατιστικὰς τοῦ τρέχοντος ἢ τοῦ λήξαντος ἔτους, διότι πάντοτε βραδύνουν νὰ συγκεντρωθοῦν αἱ στατιστικαὶ τῶν Εὐαγγελικῶν ἱεραποστολῶν. Ἔχομεν ὑπ᾽ ὄψιν μόνον τὰς στατιστικὰς τοῦ ἔτους 1930, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ ἑξῆς:

Ρωμαιοκαθολικαὶ Ἱεραποστολαί.

Ἱερεῖς ἱεραπόστολοι Εὐρωπαῖοι	7,933
» » Ἰθαγενεῖς	5,270
Ἀδελφαὶ μοναχαὶ τῶν διαφόρων ταγμάτων	21,320
Κατηχηταὶ ἰθαγενεῖς	24,524
Προσήλυτοι ἰθαγενεῖς	7,441,215
Κατηχούμενοι	1,517,909

Κατ' ἔτος βαπτίζονται κατὰ μέσον ὅρον 200,000 προσήλυτοι ἐνήλικοι καὶ 450,000 παιδία ἑτοιμοθάνατα.

Τὰ σχολεῖα τῶν ΡΚ. ἱεραποστολῶν ἀνέρχονται εἰς 24,000, ἐκκλησίαι καὶ παρεκκλήσια 28,000 καὶ σταθμοὶ ἱεραποστολικοὶ 43,000.

Τὰ σχολεῖα ἔχουν 840,000 παιδία εἰς τὰ πρωτοβάθμια, 66,500 εἰς τὰ δευτεροβάθμια. Ὑπάρχουν καὶ 90,000 εἰς τὰ ἱεραποστολικὰ ὀρφανοτροφεῖα.

Εὐαγγελικαὶ Ἱεραποστολαί.

Χειροτονημένοι ἱεραπόστολοι Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοὶ	7,120
« » ἰθαγενεῖς	7,368
Ἐργάται λαϊκοὶ ἄρρενες	3,245
Γυναῖκες ἱεραπόστολοι ἄγαμοι	5,197
Ἰθαγενεῖς προσήλυτοι (κοινωνὰ μέλη ἐκκλησίας)	3,764,202
» προσκείμενοι	8,597,000
Σχολεῖα	34,512
Μαθηταὶ	2,065,754

Ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν ἀριθμῶν τούτων, βλέπομεν ὅτι αἱ Ρωμαιοκαθολικαὶ ἱεραποστολαὶ ἔχουν περίπου 35,000 Εὐρωπαίους καὶ Ἀμερικανοὺς ἱεραπόστόλους καὶ λαϊκοὺς ἐργάτας ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐνῷ αἱ Εὐαγγελικαὶ ἔχουν μόνον 16,000. Ἰθαγενεῖς ἐργάτας ἔχουν οἱ μὲν Ρωμαιοκαθολικοὶ 30,000 οἱ δὲ Εὐαγγελικοὶ μόνον 7,500. Ἀλλὰ σχολεῖα ἔχουν οἱ Εὐαγγελικοὶ 34,000 μὲ 2 ἑκατομ. μαθητῶν καὶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ 24,000 μὲ 840,000 μαθητῶν. Ἤτοι, αἱ Εὐαγγελικαὶ ἱεραποστολαὶ μεταξὺ τῶν ἀπολιτίστων λαῶν ἐργάζονται πολὺ περισσότερον διὰ τὴν **ἐκπαίδευσιν** αὐτῶν, ἐκτὸς τῆς πνευματικῆς ὑπηρεσίας τὴν ὁποίαν τοὺς προσφέρουν διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ κηρύγματος. Ἐὰν μάλιστα λάβωβεν ὑπ' ὄψιν τὴν δημιουργίαν γραπτῶν γλωσσῶν καὶ τὴν ἐκτύπωσιν Ἁγ. Γραφῶν καὶ ἄλλων βιβλίων, τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τῶν Εὐαγγελικῶν ἱεραποστολῶν εἶναι ἀπείρως μεγαλείτερον, εἶναι ἀνεκτίμητον. Δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν καμμίαν δυσμενῆ λέξιν διὰ τὰς Καθολικὰς ἱεραποστολάς, αἱ ὁποῖαι ἐργάζονται μετὰ μεγάλου ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως, ἵνα διαδώσουν τὰς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας των. Ἀλλὰ δικαιούμεθα νὰ τονίσωμεν ὅτι ὁ Παπισμός, ἐπειδὴ κατ' ἀρχὴν ἀποδοκιμάζει τὴν κυκλοφορίαν τῆς Ἁγ. Γραφῆς μεταξὺ τοῦ λαοῦ οἱασδήποτε χώρας, δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν μετάφρασιν τῆς Γραφῆς εἰς τὰς διαφόρους γλώσσας τῶν ἀπολιτίστων λαῶν, καὶ διδάσκει Χριστιανισμὸν μᾶλλον τῶν τύπων

καὶ ὄχι τοῦ ἐλευθέρου Εὐαγγελίου. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ προσήλυτοι τῶν Ρ/Καθολικῶν ἱεραποστόλων, ἂν καὶ εἶναι πολυαριθμότεροι τῶν Εὐαγγελικῶν προσηλύτων, γνωρίζουν ὅμως πολὺ ὀλιγώτερον τὴν οὐσίαν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Διὰ δὲ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀπολιτίστων λαῶν τῆς γῆς αἱ Ρ/Καθολικαὶ ἱεραποστολαὶ ἐλάχιστα συνήργησαν, ἐνῷ αἱ Εὐαγγελικαὶ ἱεραποστολαὶ δύνανται νὰ καυχηθοῦν ὅτι μαζὺ μὲ τὸν πνευματικὸν Χριστιανισμὸν εἰσήγαγον παντοῦ καὶ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα. Ἀπόδειξις τρανὴ αἱ νῆσοι τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, ὅπου πρὸ 100 ἐτῶν οἱ κάτοικοι ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνθρωποφάγοι καὶ σήμερον, χάρις εἰς τὸ ἐλεύθερον Εὐαγγέλιον, ἀποτελοῦν πεπολιτισμένας Χριστιανικὰς κοινωνίας.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν ἑκάστου τὸ ἔργον νὰ κριθῇ ἀπὸ τὸν δίκαιον Κριτὴν καὶ Κύριον ὅλων. Ἄς εὐχαριστήσωμεν δὲ τὸν Θεὸν διὰ τὰς μυριάδας τῶν Χριστιανῶν ἱεραποστόλων, οἵτινες ἐθυσίασαν πατρίδα, ἡσυχίαν, κοσμικὸν στάδιον, ὑγείαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν των, διὰ νὰ φέρουν τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας εἰς τοὺς καθημένους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, ἐργαζόμενοι ἀπροστάτευτοι μεταξὺ ἀγρίων λαῶν, εἰς κλίματα ὅπου ταχέως ὑποσκάπτεται ἡ ὑγεία τοῦ Εὐρωπαίου. Ἄς ζητήσωμεν τὴν πλουσίαν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν ἀφωσιωμένων αὐτῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἵτινες κρατοῦν ὑψηλὰ τὴν λαμπάδα τοῦ Εὐαγγελίου ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας, τῆς εἰδωλολατρείας, τῆς πλάνης καὶ τῆς κτηνώδους ἀγριότητος. Καὶ ἂς ὑποστηρίξωμεν τὰς προσπαθείας των διὰ τοῦ ὀβολοῦ ἡμῶν καὶ πρὸ πάντων **διὰ τῆς ζωῆς ἡμῶν τῆς ἀτομικῆς.**

Διότι ἐὰν τὴν σήμερον μετὰ 19 αἰῶνας ὁ Χριστιανισμὸς κατέκτησε μόλις τὸ ἓν τρίτον τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας, εἰς τοῦτο δὲν πταίει οὔτε ἡ θρησκεία του Χριστοῦ οὔτε ἡ δρᾶσις τῶν Χριστιανῶν ἱεραποστόλων. Πταίουν αἱ Χριστιανικαὶ κοινωνίαι, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν τοιαῦτα ἕλκη ἠθικά, ὥστε νὰ ἐξουδετερώνουν τὸ κήρυγμα τῶν ἱεραποστόλων. Δικαίως οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Ἰάπωνες, ὅταν οἱ Χριστιανοὶ ἱεραπόστολοι τοῖς κηρύττουν τὸν Χριστόν, δακτυλοδεικτοῦν εἰρωνικῶς τὰς Χριστιανικὰς χώρας καὶ λέγουν: «Ἂν τέτοιος ἦναι ὁ Χριστιανισμὸς καὶ οἱ καρποί του, ἂς μᾶς λείπῃ!»

Ναί! Ἂν θέλωμεν ὁ Χριστὸς νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον πνευματικῶς, πρέπει ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἤμεθα ἁπτὰ παραδείγματα τῆς Χριστιανικῆς ἀρετῆς, τοῦ Χριστιανικοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἐκήρυξε καὶ ὑπετύπωσεν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὅταν δὲ οἱ μὴ Χριστιανοὶ μᾶς ἴδουν τοιούτους, ὁποίους μᾶς θέλει ὁ Χριστός, τότε ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ θὰ σαρώσῃ ὅλα τὰ ψευδῆ θρησκεύματα τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἑνώσῃ σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χριστοῦ.

—Τί δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ἀπὸ τὴν ζωήν; Μόνον ὅ,τι καὶ συνεισφέρομεν εἰς αὐτήν. Ἐὰν δὲν συνεισφέρωμεν τίποτε, τίποτε δὲν θὰ λάβωμεν. Ἡ ζωὴ εἶναι τὸ μέγα δῶρον τοῦ Θεοῦ. Πρέπει λοιπὸν ἀντ' αὐτοῦ νὰ ἀποδώσωμεν ὑπηρεσίαν χρήσιμον δι' ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ διὰ τοὺς ἄλλους.

ΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Ἑορτάζεται τὰς ἡμέρας ταύτας ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, ὅστις δικαίως θεωρεῖται ὡς μέγας ἐθνικὸς ἀνήρ, συντελέσας ὅσον οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ διάπλασιν τῆς Νεο-ελληνικῆς γλώσσης, καὶ εἰς τὴν ἀναβίωσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἀλλ᾽ ὁ διεξερχόμενος τὰ ἔργα τοῦ Κοραῆ εἰς πᾶν βῆμα συναντᾷ καὶ ἀφθόνους κρίσεις ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς καταστάσεως τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς του καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς καταπτώσεως τοῦ τότε Ἑλληνορθοδόξου κλήρου. Μὲ δριμύτητα καυτηριάζει τὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ λαοῦ, τὴν κενότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν τύπων καὶ τελετῶν, τὴν ἀγραμματοσύνην τῶν ἱερέων ἐν γένει καὶ τὴν φαυλότητα πλείστων ἀρχιερέων τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο οὐδεμία βιογραφία τοῦ Κοραῆ θὰ ἦτο ἀρτία, ἥτις δὲν ἐνεφάνιζε καὶ τὴν πλευρὰν ταύτην τῆς συγγραφικῆς του δράσεως.

Ὁ Κοραῆς ἀνετράφη ὑπὸ εὐσεβῶν γονέων, ἐνέκυψεν εἰς βαθεῖαν μελέτην τῶν Ἱερῶν Γραφῶν καὶ ἐμελέτησε μὲ πολλὴν προσοχὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. Ὡς ἐκ τούτου ἦτο εἰς θέσιν νὰ διακρίνῃ, καὶ δὲν ἐδίσταζε νὰ διακηρύττῃ, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Λατίνων εἶχε σπουδαίως παρεκκλίνει τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὃν παρέδωκεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοῦ, ὅσον ἀφορᾷ καὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν πρακτικὴν ζωήν. Ἰδίως τὸν ἐτρόμαζεν ἡ δεισιδαιμονία, ἥτις εἶχε πλημμυρήσει τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, πρὸ πάντων εἰς τὸ ζήτημα τῶν λεγομένων «ἁγίων λειψάνων,» καὶ εἰς τὴν ὁποίαν δεισιδαιμονίαν συνήργει ὄχι μόνον ἡ ἀμάθεια τοῦ λαοῦ ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγυρτεία τῶν ἱερωμένων.

Ἡ θρησκεία, κατὰ τὸν Κοραῆν, «ἂν καὶ ἦναι ἔργον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ,» ἐν τούτοις τόσον ἐφθάρη ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἀνθρωπίνων κακιῶν, «ὥστε ἡ σημερινὴ θρησκεία,» ἔλεγε, «δὲν εἶναι πλέον ἡ αὐτὴ καὶ ἀπαράλλακτος θρησκεία, καθὼς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ἰησοῦ.» Καὶ ἐφρόνει ὅτι «μόνον τοῦ Εὐαγγελίου ἡ διδαχὴ εἰμπορεῖ νὰ σώσῃ τὸ Γένος ἡμῶν. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ὁ χάρτης καὶ τῆς ἐπιγείου καὶ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας.» Διὰ νὰ δυνηθῇ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀναμορφωτικὴν καὶ σωτήριον αὐτοῦ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας, πρέπει νὰ ἦναι εἰς γλῶσσαν καταληπτήν. Διὰ τοῦτο μεταξὺ τῶν ἄλλων του φιλολογικῶν ἀσχολιῶν ἤρχισε νὰ ἐκπονῇ Νεο-ελληνικὴν μετάφρασιν τῆς Κ. Διαθήκης, τὴν ὁποίαν ὅμως οὐδέποτε ἐπεράτωσεν. Ἐδημοσίευσε μόνον μετάφρασιν τῶν Ποιμαντορικῶν λεγομένων Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου εἰς τὸν περίφημον αὐτοῦ «Ἱερατικὸν Συνέκδημον.»

Ὁ Κοραῆς ἔψεξε δριμύτατα ὄχι μόνον τὴν ἀγραμματοσύνην τοῦ κατωτέρου κλήρου, τοῦ ὁποίου τότε τὰ πλεῖστα μέλη οὔτε τὴν ὑπογραφήν των ἠδύναντο νὰ γράψωσιν, ἀλλ᾽ ἔτι περισσότερον τὴν φιλαρχίαν, τιτλομανίαν καὶ φιλοχρηματίαν τοῦ ἀνωτέρου κλήρου. Ἐπίσης καὶ κατὰ τοῦ μοναχισμοῦ ἐξεφράζετο μὲ σφοδρότητα: «Τί καλὸν εἶδε τὸ Γένος ἀπὸ τοὺς καλογήρους;» ἔγραφε τῷ

1790 πρὸς τὸν Λῶτον· «δὲν ἐστάθησαν πάντοτε φιλοτάραχοι, φιλόδοξοι, ὕπουλοι (ἂν ἐξαιρέσης τῶν πρώτων 4 ἢ 5 αἰώνων ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ἐκείνους τοὺς ὄντως φιλοχρίστους, εἰρηνικούς, ταπεινόφρονας καὶ εἰλικρινεῖς μοναχούς) ; Δὲν εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἐψυχορράγει ἡ βασιλεία τῶν Ρωμαίων, ὄχι μόνον κατεγίνοντο εἰς «μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις», κατὰ τὴν ρῆσιν τοῦ Παύλου, ἀλλ᾽ ἔκαμαν καὶ τοὺς ἠλιθίους ἡμῶν αὐτοκράτορας θεολόγους ἀντὶ στρατηγῶν;»

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ ἐπιθέσεις αὗται κατὰ τῶν κακῶς κειμένων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐξήγειραν ἐναντίον του ὅλα ἐκεῖνα τὰ φαῦλα στοιχεῖα, τῶν ὁποίων τοὺς κύκλους ἐτάραττε καὶ τὰς πράξεις ἔψεγε. Καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του μεγάλη ὁμὰς ἀρχιερέων καὶ ἀνωτέρων κληρικῶν ἐζήτησε παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ ἀναθεματίσῃ καὶ ἀφορίσῃ τὸν Κοραῆν ὡς «ἄθεον,» ὡς «ἀνατροπέα τῶν καθεστώτων,» ὡς «ὀχλαγωγόν,» κτλ. Εὐτυχῶς ὁ Πατριάρχης εἶχε τὴν φρόνησιν νὰ ἀντιστῇ εἰς τὰς πιέσεις ταύτας καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διεσώθη ἀπὸ τὸ ὄνειδος τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς θὰ ἐνέπιπτεν, ἂν εἰς τὸ πηδάλιον αὐτῆς ἐκάθητο ἀνὴρ μὲ ὀλιγωτέραν διάκρισιν καὶ σθένος χαρακτῆρος. Διότι δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ ὅτι ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν τότε ἀρχιερέων ἔπνεε μένεα κατὰ τοῦ ἐθνικοῦ ἀνδρὸς διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν καὶ ἀφοβίαν τῶν κρίσεών του ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

Ὁ Κοραῆς ἦτο ἐπίσης ταὶ θερμὸς ὑπέρμαχος τῆς **ἀνεξιθρησκείας**. Διὰ τοῦτο κατέκρινεν ὡς ἄτοπον ἀκόμη καὶ τὴν διάταξιν τοῦ πρώτου Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1827, καθ᾽ ἣν «ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.» Διότι, λέγει, ἡ τοιαύτη διάταξις προσκρούει εἰς τὸ δόγμα τῆς ἰσονομίας ὅλων τῶν πολιτῶν καὶ δίδει ὑποψίαν ὑπεροχῆς ἑνὸς μέρους τῶν πολιτῶν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, ἂν καὶ δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Ὄχι δὲ μόνον πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανοὺς ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀλλοθρήσκους ἐπεξέτεινε τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν ὁ Κοραῆς (εἰς ἐποχὴν ὅτε ἡ ἰδέα αὕτη δὲν εἶχεν εἰσέτι ὡριμάσει εἰς τὰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης), γράφων ὅτι «δὲν ὑπάρχει ἄλλο τι ἐναντιώτερον εἰς τὴν Χριστιανικὴν πρᾳότητα παρὰ τὸ ἄλογον μῖσος, μὲ τὸ ὁποῖον ὅλαι σχεδὸν αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι κατεδίωξαν καὶ καταδιώκουν ἔτι εἴς τινα μέρη τῆς Εὐρώπης τοὺς ταλαιπώρους Ἰουδαίους. Διατί; Διότι οἱ πρόγονοί των ἐσταύρωσαν τὸν πρᾷον Ἰησοῦν, ὅστις παραδίδων τὸ πνεῦμα ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, παρεκάλει τὸν Πατέρα νὰ συγχωρήσῃ τοὺς σταυρωτάς Του. Ἡμεῖς, ὀπαδοὶ τῆς ἀληθινῆς θρησκείας τοῦ πρᾴου Ἰησοῦ, τὴν αὐτὴν πρᾳότητα ὀφείλομεν νὰ δείξωμεν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας θρησκείας καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τῶν τυράννων μας.» Ὀρθῶς ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Φίνλαϋ ἀπεκάλεσε τὸν Κοραῆν «ἐξοχώτατον ἀπόστολον τῆς θρησκευτικῆς ἀνοχῆς.»

Δικαίως λοιπὸν γεραίρεται ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου τούτου ἐθνικοῦ ἡμῶν διδασκάλου, ὅστις διέκρινεν εἰς τὸν Θεῖον Λόγον τὸ μόνον μέσον τῆς ἀποκαθάρσεως τῆς θρησκείας ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἐνταλμάτων καὶ δεισιδαιμονιῶν.

Ο ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑι

Ὅλως ἀπροσδοκήτως ἐξερράγη κατ᾿ αὐτὰς ἐν Γερμανίᾳ ἄγριος διωγμὸς κατὰ τοῦ ἐντοπίου Ἰσραηλιτικοῦ στοιχείου. Ἐκηρύχθη ἀποκλεισμὸς κατὰ τῶν Ἰουδαϊκῶν καταστημάτων, ἀπελύθησαν ἀθρόως οἱ Ἰουδαῖοι δημόσιοι καὶ ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι, ἐξεβλήθησαν τῶν δικαστηρίων οἱ Ἰουδαῖοι δικασταί, ἐν γένει δὲ ὑπεβλήθησαν οἱ Ἰουδαῖοι πάσης τάξεως εἰς ἐξευτελισμοὺς καὶ βιαιοπραγίας, αἵτινες ζωηρῶς ὑπενθυμίζουν τὰς ἀντιεβραϊκὰς βαρβαρότητας τῶν Χριστιανῶν τῶν σκοτεινῶν αἰώνων.

Εἴπομεν ὅτι ὁ διωγμὸς οὗτος ἐξερράγη ἀπροσδοκήτως. Διότι ναὶ μὲν οἱ Ἐθνικοσοσιαλισταὶ τοῦ Χίτλερ ἀπὸ καιροῦ ἐμαίνοντο κατὰ τῶν Ἑβραίων τῆς πατρίδος των καὶ ἠπείλουν αὐτοὺς μὲ πῦρ καὶ σίδηρον ὀψέποτε ἤθελον καταλάβει τὴν ἐξουσίαν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐγένετο Καγκελλάριος τῆς Γερμανίας ὁ Χίτλερ, οὐδεὶς σωφρονῶν ἄνθρωπος καὶ φίλος τῆς Γερμανίας ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἐπραγματοποιοῦντο αἱ ἀπειλαὶ τῶν ὀπαδῶν του κατὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ στοιχείου· Αὐτοὶ ὅμως οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Γερμανίας ᾐσθάνοντο ἐπικείμενον τὸν κίνδυνον καὶ μετέδωκαν τοὺς φόβους των εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους των ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, οἵτινες ἔσπευσαν νὰ ἐγείρουν φωνὴν διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ μελετωμένου διωγμοῦ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀδελφῶν των, τινὲς δὲ κύκλοι ἐπρότειναν καὶ ἐνδεχόμενα ἀντίποινα κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ ἐμπορίου, ἐν ᾗ περιπτώσει ἐτίθετο εἰς ἐνέργειαν ὁ ἀπειλούμενος διωγμός. Τοῦτο ἤρκεσεν εἰς τὰς Χιτλερικὰς ὀργανώσεις καὶ τὰς δημοσίας ἀρχὰς τῆς Γερμανίας ὡς πρόφασις διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν βιαιοτήτων κατὰ τῶν Ἰουδαίων, πρὸς «τιμωρίαν» των διὰ τὴν «ἀντεθνικήν των προπαγάνδαν» ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, περὶ ζητήματος ἀποτελοῦντος «ἐσωτερικὴν ὑπόθεσιν» τῆς Γερμανίας!

Πᾶς διανοούμενος ἄνθρωπος εἶναι, καὶ πρέπει νὰ ἦναι, θαυμαστὴς τοῦ Γερμανικοῦ πολιτισμοῦ, τῆς Γερμανικῆς σοφίας καὶ τῶν Γερμανικῶν ἠθικῶν ἀρετῶν. Παρετηρήθη ὅμως ὅτι ὁ Γερμανικὸς λαός, παρ᾿ ὅλην τὴν ἐπίδοσίν του εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν, δυσκόλως κατορθώνει νὰ ἐννοήσῃ τὴν ψυχολογίαν ἄλλων λαῶν καὶ φυλῶν. Τοῦτο ἀπέδειξαν οἱ κυβερνῆται τῆς Γερμανίος κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου, νομίσαντες ὅτι κηρύττοντες τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ρωσσίας, εἶχον ἐξησφαλισμένην τὴν οὐδετερότητα τῆς Ἀγγλίας. Τὴν αὐτὴν ἀδυναμίαν ψυχολογίας ἔδειξαν ἀπέναντι τῆς Ἀμερικῆς, τὴν ὁποίαν διὰ τῶν ἀσυνέτων πολεμικῶν μέτρων των ἐπὶ τέλους ἐξηνάγκασαν εἰς ἐπέμβασιν εἰς τὸν πόλεμον. Τὴν αὐτὴν ἐσφαλμένην ψυχολογίαν ἔδειξαν ὅταν ἐβομβάρδιζον ἀνοχυρώτους πόλεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, ἐφόνευον ἀόπλους πληθυσμοὺς καὶ ἐβύθιζον πλωτὰ νοσοκομεῖα, νομίζοντες ὅτι οὕτω πράττοντες ἐτρομοκράτουν τὸν Ἀγγλικὸν καὶ τὸν Γαλλικὸν λαόν, ἐνῷ μᾶλλον τὸν ἐφανάτιζον.

Τὴν αὐτὴν θλιβερὰν ἔλλειψιν ψυχολογίας ἐπιδεικνύουν καὶ σήμερον καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν Ἰουδαίων. Διότι σφάλλονται, ἐὰν νομίζουν ὅτι ἡ καταπάτησις

μιᾶς θεμελιώδους ἠθικῆς ἀρχῆς, ὁποία εἶναι ἡ **δικαιοσύνη,** δύναται νὰ ἦναι «ἐσωτερικὴ ὑπόθεσις» ἑνὸς κράτους, ὁσονδήποτε ἰσχυροῦ. Παρῆλθον πλέον πρὸ πολλοῦ οἱ αἰῶνες, καθ' οὓς κρᾶτός τι, θεωρούμενον πεπολιτισμένον, ἠδύνατο νὰ διώκῃ, ἀδικῇ, καταδυναστεύῃ, σφάζῃ τοὺς ὑπηκόους του, χωρὶς νὰ ἔχῃ ὁ λοιπὸς κόσμος τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ καὶ νὰ κατακρίνῃ τὰς βιαιότητας ταύτας. Τὴν σήμερον πάντα τὰ ἔθνη ὑπόκεινται εἰς τὸ κριτήριον τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ τὴν κρίσιν ταύτην οὐδὲν ἔθνος, ὁσονδήποτε μέγα ἢ σοφὸν ἢ πλούσιον, δύναται νὰ διαφύγῃ ἢ νὰ περιφρονήσῃ.

Τοὺς διωγμοὺς λοιπὸν τῶν Ἰουδαίων δὲν δύναται ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς καθαρῶς «ἐσωτερικὴν» αὐτῆς ὑπόθεσιν. Ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης δικαιοῦται νὰ ἐκφέρῃ γνώμην ὁλόκληρος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς παναρχαίας φυλῆς, ἥτις ἔχει ἰσχυρὰς ῥίζας εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς ὑφηλίου. Ἡ δὲ γνώμη τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἤρχισεν ἤδη νὰ ἐκφέρηται αὐστηρῶς καὶ ἀπεριφράστως κατὰ τῆς Γερμανίας εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην—κατὰ τῶν κυβερνώντων σήμερον τὴν Γερμανίαν καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτῶν. Ὁ πεπολιτισμένος κόσμος κρίνει ὅτι ἡ ἐν Γερμανίᾳ ἀρξαμένη σταυροφορία κατὰ τῶν Ἰουδαίων εἶναι ἀξιοθρήνητος ἀναδρομὴ εἰς τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας, πολιτικὴ ὅλως ἀναξία τῆς πατρίδος τόσων μεγάλων φιλοσόφων καὶ ὑπερμάχων τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος, καὶ ἀπάρνησις αὐτῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ καθαροῦ καὶ ἀμιγοῦς Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ὁ μέγας Λούθηρος ἐκήρυξε πρὸς φωτισμὸν οὐ μόνον τῆς Γερμανίας ἀλλὰ καὶ τόσων ἄλλων λαῶν τῆς γῆς.

Ἡ τυχὸν ἀνάμιξις ὀλίγων ἢ πολλῶν Ἰουδαίων εἰς τὸν Κομμουνισμὸν δὲν εἶναι ἐπαρκὴς δικαιολογία διὰ τὰς Χιτλερικὰς βαρβαρότητας. Ἐνθυμούμεθα ὅτι ὁ ἀντισημιτισμὸς ὑφίστατο ἐν Γερμανίᾳ καὶ πρὸ 40ετίας, ὁπότε ὁ Κομμουνισμὸς ἦτο ἀκόμη ἓν ἀφῃρημένον ὄνομα, μία ἁπλῆ φιλοσοφικὴ θεωρία τῶν σπουδαστηρίων. Ἐὰν δὲ μεταξὺ τῶν Ἑβραίων τῆς Γερμανίας ὑπάρχουν στοιχεῖα ἀντιπαθῆ καὶ πατριωτικῶς χλιαρά, εἰς τοῦτο πταίει οὐκ ὀλίγον αὐτὸς οὗτος ὁ Γερματικὸς ἀντισημιτισμός, ὅστις ἐδημιούργει εἰς τὴν ψυχὴν παντὸς Ἑβραίου Γερμανοῦ τὸ συναίσθημα ὅτι δὲν ἔχει κανὲν δικαίωμα καὶ καμμίαν μερίδα εἰς τὴν Γερμανικὴν πατρίδα. Πόσον διάφορος ὁ Ἰουδαῖος τῆς Ἀγγλίας, ὅστις κατ' οὐδὲν ὑστερεῖ τῶν ἄλλων Ἄγγλων κατὰ τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν χρησιμότητα εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν πατρίδα. Διατί; Διότι καὶ ὁ νόμος καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ κοινωνία καὶ ὁ λαὸς οὐδεμίαν διάκρισιν ποιοῦνται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Χριστιανοῦ Ἄγγλου ὑπηκόου.

Ὡς φίλοι καὶ θαυμασταὶ τοῦ μεγάλου Γερμανικοῦ λαοῦ, θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι οὗτος ταχέως θὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς ἐκλογικῆς μέθης, εἰς ἣν κακοὶ σύμβουλοι τὸν περιήγαγον, καὶ θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς αἰωνίους ἠθικὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης, αἵτινες μόναι δύνανται νὰ καταστήσωσι μέγα καὶ σεβαστὸν ἓν ἔθνος, καὶ εἰς τὸν μέγαν κανόνα τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, «ἐν ᾧ οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.»

Ο ΑΘΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Διήγημα τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4ον

Ἡ εὔπορος πορφυροπῶλις Λυδία, ἂν καὶ αὐστηροτάτη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν Φαρισαϊκῶν διατάξεων, δὲν ἦτο στενοκέφαλος οὔτε φανατική. Εἶχε πνεῦμα εὐρὺ καὶ καρδίαν συμπαθῆ. Τὸν θαυμασμόν της εἶχε διεγείρει ἡ σεμνὴ καὶ ἤρεμος ἀξιοπρέπεια, ἡ ὁποία ἔλαμπεν εἰς τὸ συμπαθὲς πρόσωπον τῆς Ἐλισάβετ. Τὴν ἐπλησίασε καὶ ἐπείσθη, ὅτι ἦτο κάτοχος μιᾶς ἐνδομύχου χαρᾶς καὶ εἰρήνης, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὴ θὰ ἤθελε νὰ ἀποκτήσῃ, ἂν ἐγνώριζε τὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκτᾶται. Ἀπεφάσισε τὴν ἑπομένην ἡμέραν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν της καὶ νὰ μεταβῇ εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Ἐλισάβετ. Ἀφῆκε τὸ βαφεῖόν της ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ πιστοῦ της ἐπιστάτου καὶ ἑνὸς ἀφωσιωμένου δούλου, ὅστις ἀδιαλείπτως ἀνεκάτευε τὴν κοχλάζουσαν βαφήν, καὶ ἐξεκίνησε. Χάριν συντομίας διέσχισε τὴν Ἀγοράν. Τὴν στιγμὴν ὅπου ἠκούσθη ἡ ψαλμῳδία τῆς μάντιδος, εἶδε δύο ἄνδρας ξένους ὡς ἐφαίνοντο ἐκ τῆς περιβολῆς των, ἥτις ἦτο ἡ συνήθης παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅταν ἐταξείδευον. Ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς φυσιογνωμίας των ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῆς Λυδίας. Ἐστάθη μακρόθεν καὶ τοὺς παρετήρει καθὼς ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἡ μάντις, μὲ τοὺς δύο πονηρούς της κυρίους, ἀπήγγελλε τοὺς μονότονους χρησμούς της. Ο ξένοι ἐπροχώρουν. Προφανῶς ἦσαν Ἰουδαῖοι. Ὁ πλέον ἡλικιωμένος ἐκ τῶν δύο ἦτο βραχύσωμος ἀλλ' ἐφαίνετο ὑψηλότερος παρ' ὅ,τι ἦτο, ὡς ἐκ τοῦ ἐπιβλητικοῦ του παραστήματος καὶ τοῦ διαπεραστικοῦ του βλέμματος. Εἰς τὰς φυσιογνωμίας ἀμφοτέρων διεκρίνετο ἡ αὐτὴ ἤρεμος ἔκφρασις ἐνδομύχου εἰρήνης, ἥτις ἐχαρακτήριζε καὶ τὴν Ἐλισάβετ.

—«Νὰ ἦναι ἆρά γε αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι ποῦ περιμένονται;» ἐσκέφθη ἡ Λυδία, ἐνῷ τὸ βλέμμα της τοὺς παρηκολούθει πλησιάζοντας πρὸς τὸ μέρος, ὅπου εὑρίσκετο ἡ μάντις. Συνέβη τότε κάτι παράδοξον. Ἐξαίφνης ἡ μάντις ἐσιώπησε. Τὸ κάτωχρον πρόσωπόν της ἤρχισε νὰ χρωματίζεται, τὸ νεκρόν της βλέμμα ἀνέλαμψεν. Ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος τῶν ξένων καὶ μὲ φυσικὴν σταθερὰν φωνὴν ἀνεφώνησεν: «Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, οἵτινες κηρύττουσι πρὸς ἡμᾶς ὁδὸν σωτηρίας!»

Οἱ λόγοι αὐτοὶ βαθεῖαν αἴσθησιν ἔκαμον εἰς τὴν Λυδίαν. Ρῖγος διῆλθε τὸ σῶμά της καὶ ἐσκέφθη: —«Ποῖος ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὴν τὴν παράφρονα κόρην αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν τῷ ὄντι ἦναι ἀλήθεια αὐτὸ ποῦ λέγει;» Ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία. Ἀναντιρρήτως οἱ ξένοι αὐτοὶ δὲν ἦσαν ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐνεπνέοντο ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ πονηροὶ κύριοι τῆς μάντιδος τὸ ᾐσθάνθησαν καὶ συνεστάλησαν, ζητοῦντες νὰ κρυφθοῦν μεταξὺ τῶν θεατῶν, ἐνῷ οἱ θεαταί, ἔκθαμβοι, συνωστίζοντο διὰ νὰ

ἴδουν τί νέον ἤθελε συμβῇ. Ἀλλὰ δὲν συνέβη τι περισσότερον, διότι οἱ δύο ξένοι, ὡς νὰ μὴ ἀντελήφθησαν τοῦ ἐπεισοδίου, ἐπροχώρουν εἰς τὸν δρόμον των.

Ἡ Λυδία δὲν ἔχασε στιγμὴν πλέον, ἀλλ' ἔσπευσε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς Ἀγορᾶς, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἔκρουε τὴν θύραν τῆς Ἐλισάβετ, εἰσήχθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ναδὰδ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ οἰκίσκου, ὅπου ὑπὸ σκιὰν ἐκάθητο ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἔπλεκε καλάθιον, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς Ἐλπινίκης. Ἀφοῦ ἀντήλλαξαν τοὺς πρώτους χαιρετισμούς, ἡ Λυδία διηγήθη τὸ ἐπεισόδιον τῆς Ἀγορᾶς.

—«Καὶ ἐγὼ τοὺς συνήντησα τοὺς ξένους, τὸ πρωῒ ὅταν ἐψώνιζα,» εἶπεν ἡ Ἐλισάβετ· «Χωρὶς ἄλλο, εἶναι οἱ Ἀπόστολοι, τοὺς ὁποίους ἐπεριμέναμεν. Διατί ἀπορεῖς ὅτι τοὺς ἀνεγνώρισεν ἡ κόρη ἐκείνη; Αὕτη ἔχει δαιμόνιον, πονηρὸν πνεῦμα. Καὶ τὰ δαιμόνια ἀναγνωρίζουν τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ τρέμουν. Αὐτὸ εἶναι τὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐνίσχυσε τὸν μακάριον Στέφανον εἰς τὸ μαρτύριόν του!»

—«Ἀκριβῶς περὶ αὐτοῦ τοῦ Στεφάνου ἦλθα νὰ σὲ ἐρωτήσω, Ἐλισάβετ. Ἤρχισες κάτι νὰ μοῦ λέγῃς περὶ αὐτοῦ προχθὲς καὶ μᾶς διέκοψαν. Λοιπόν, τὸν εἶδες τὸν Στέφανον;»

—«Εἶδα τὸν θάνατόν του, Λυδία, καὶ χίλια χρόνια ἂν ἤθελε ζήσω, ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ τὸν λησμονήσω. Ἤμουν μικρὰ κόρη, ἑπτὰ ἕως ὀκτὼ ἐτῶν. Ἐκαθήμην μὲ τοὺς γονεῖς μου εἰς τὸ σπῆτί μας, ὅταν ἀνοίγει ἔξαφνα ἡ θύρα καὶ ὁρμᾷ μέσα ἕνας γνωστὸς τοῦ πατρός μου. «Σπεῦσε! ἔλα!» εἶπε· «συνέλαβαν ἕνα ὀπαδὸν τοῦ Ναζωραίου καὶ τὸν δικάζουν εἰς τὸ Συνέδριον! Θὰ ἔλθῃς;»

Ὁ πατήρ μου ἕως τότε δεν ἐνδιεφέρετο διὰ τὰ πνευματικά, οὔτε ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὴν μητέρα μου νὰ ἀναμιχθῇ μὲ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ, ἂν καὶ αὐτὴ ἐνδιεφέρετο πολὺ διὰ τὴν διδασκαλίαν των. Τώρα ἐγέλασε: «Τί; ἐβγῆκε καὶ ἄλλος βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» εἶπεν. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ φίλου του, ἐσηκώθη καὶ ὑπῆγε μαζύ του. Ἐγὼ δέ, χωρὶς νὰ μὲ ἰδῇ, τὸν ἠκολούθησα καὶ δὲν μὲ ἀντελήφθη, ἕως οὗ ἐμβήκαμεν εἰς τὴν μεγάλην αὐλὴν τοῦ Ναοῦ καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἐκάθητο τὸ Συνέδριον ὅπου καὶ μέγα πλῆθος λαοῦ ἦτο στιβαγμένον μπροστὰ εἰς τὸ στηθαῖον τῆς δευτέρας αὐλῆς. Ἐκεῖ μέσα εἰς τὸν συνωστισμὸν ἐγὼ ἐφοβήθην καὶ ἤρχισα νὰ κλαίω. Τότε ὁ πατήρ μου μὲ ἀντελήφθη, μὲ ἐσήκωσε στὴν ἀγκάλην του καὶ ἐπροχώρησε καὶ αὐτὸς ὅσον 'μποροῦσε πλησιέστερα, ὥστε νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἀκούῃ.

Τότε εἶδα τὸν κατηγορούμενον Στέφανον, ἕνα νέον συμπαθῆ, ὅστις ὡμίλει πρὸς τοὺς δικαστάς του μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀφοβίαν. Τὸ πρόσωπόν του εἶχεν ἔκφρασιν γλυκείας εἰρήνης καὶ ἐφεγγοβολοῦσε 'σὰν πρόσωπον ἀγγέλου. Ἀλλ' οἱ δικασταὶ τὸν ἤκουαν μὲ βλέμματα γεμάτα μῖσος καὶ ἀπέχθειαν. Καὶ ὅταν εἰς τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας του τοὺς ἀπεκάλεσε «φονεῖς τῶν προφητῶν», ἐξεμάνησαν καὶ ἔτριζον τὰ δόντια των καὶ ἐγρύλλιζον ἐναντίον του ὡς ἄγριοι σκύλλοι. Αὐτὸς ὅμως ἐστάθη ἀτάραχος ἀπέναντί των.

Ὁ πατήρ μου συνεκινήθη βαθειά. Τὸ ἐννόησα, διότι μὲ ἔσφιγγεν ὁλοὲν σφιγκτώτερα εἰς τὴν ἀγκάλην του. Αὐτὸς Φαρισαῖος, προκατειλημμένος ἐναντίον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χριστοῦ, ἐκάμφθη ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Στεφάνου—λόγια οὐρανίας σοφίας, προφερόμενα μὲ πεποίθησιν καὶ γαλήνην. Ἀκόμη καὶ ἐγώ, ἕνα

παιδάκι, ᾐσθανόμην, ὅτι ὁ Στέφανος ἔλεγεν ἀλήθειαν. Τὰ δάκρυά μου ἔτρεχαν καὶ μόλις ἐσυγκρατούμην ἀπὸ τοῦ νὰ φωνάξω πρὸς τοὺς δικαστάς: «Ἀφήσατέ τον νὰ ᾽μιλήσῃ!»

Ὅταν ὁ θόρυβος καὶ ἡ βοὴ εἶχε κορυφωθῆ, εἶδα τὸν Στέφανον νὰ σηκώνῃ τὸ βλέμμα του καὶ νὰ κυττάζῃ πρὸς τὸν οὐρανόν.

Τὸ πρόσωπόν του ἐφωτίσθη ὡσὰν νὰ ἔλαμπεν ἐπάνω του ἕνα ἔνδοξον οὐράνιον φῶς· καὶ ἐφώναξε μὲ φωνὴν ἡ ὁποία μὲ ἐσυγκίνησε πολύ: «***Βλέπω τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἱστάμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ!***»

Οἱ Ραββῖνοι ὅμως δὲν εἶδον τίποτε. Ἀφρίζοντες μὲ λύσσαν, ὥρμησαν κατ᾽ ἐπάνω τοῦ Στεφάνου μὲ κατάρας καὶ ἀπειλάς, διὰ νὰ τὸν σύρουν ἔξω τοῦ ἱεροῦ. Ἐκεῖνος δὲν ἔφερε καμμίαν ἀντίστασιν. Ἦτο κάτωχρος, ἀλλ᾽ ἡ ὄψις του ἔμεινεν ἤρεμος καὶ γλυκεῖα. Τὸν ἔσυραν διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ, ὅπου ἐγίνοντο πάντοτε οἱ λιθοβολισμοί· ἀλλὰ δὲν συνεκρατήθησαν ἕως ποῦ νὰ φθάσουν ἐκεῖ. Ἀπὸ τὴν λύσσαν των τὸν ἐκρήμνισαν ἀπὸ τὸ τεῖχος τοῦ ἱεροῦ. Ὅταν δὲ ἡμεῖς ἐφθάσαμεν ἐκεῖ κάτω μαζὺ μὲ τὸ πλῆθος, εἴδαμεν ὅτι δὲν εἶχε φονευθῆ, ἀλλ᾽ ἦτο γονατισμένος καὶ ἐπροσηύχετο, μὲ τὸ πρόσωπόν του ἐστραμμένον πρὸς τὸν οὐρανόν. Μερικοὶ ἐφώναζαν: «Κτυπήσατε τὸν βλάσφημον!» Οἱ περισσότεροι ἔκραζον: «Ἀφῆστέ τον νὰ μιλήσῃ!» Ἀλλ᾽ οἱ Ραββῖνοι ἔσπευδαν νὰ τελειώσουν τὸ ἔργον των καὶ οἱ ἐκτελεσταί, ἀφοῦ ἔβγαλαν τὰ ἐπανωφόριά των καὶ τὰ ἔρριψαν εἰς σωρὸν ᾽μπροστὰ εἰς ἕνα νέον, Σαῦλον τὸν Ταρσέα, ἤρχισαν νὰ ἐκσφενδονίζουν μεγάλες πέτρες κατὰ τοῦ Στεφάνου. Αὐτὸς κτυπώμενος διαρκῶς ἔπεσε κατὰ γῆς, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀνεσηκώθη εἰς τὰ γόνατά του, ἐσήκωσε τὰ χέρια του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐφώναξε: «***Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου!*** «Κι᾽ ἔπειτα: «***Κύριε, μὴ λογαριάσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην!***» Τότε μία μεγάλη πέτρα τὸν εὗρῆκε εἰς τὴν κεφαλὴν μὲ φοβερὸν κτύπημα καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς νεκρός, ἔχων ὅμως πάντοτε τὴν γλυκεῖαν καὶ εἰρηνικὴν ἔκφρασιν εἰς τὸ πρόσωπόν του . . .

— «***Ἐκοιμήθη ἐν Χριστῷ!***» ἐψιθύρισε κάποιος θεατὴς ὅστις ἐστέκετο κοντά μας. «Ἔλαβε τὸν ἐνδοξότερον θάνατον!» Ὁ πατήρ μου, τοῦ ὁποίου τὰ δάκρυα ἔρρεον εἰς τὸ ἡλιοκαὲς πρόσωπόν του, ἦτο τόσον πνιγμένος ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρθρώσῃ λέξιν· διὰ τοῦτο περιωρίσθη νὰ γυρίσῃ πρὸς τὸν ψιθυρίσαντα καὶ νὰ κινήσῃ τὴν κεφαλήν, ἐπιδοκιμάζων τὰ ὅσα εἶπε.

Μεγάλη σιωπὴ ἐπηκολούθησεν εἰς ὅλον τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ διαλύεται. Πολλοὶ ἔκλαιον. Ἀκόμη καὶ οἱ Ραββῖνοι ἔφυγαν σιωπηλοὶ καὶ σκυθρωποί, ὡσὰν νὰ ᾐσθάνοντο τὸ βάρος τῆς πράξεώς των. Πόσον ἠγάπησα τὸν πατέρα μου, ὅταν εἶδα τὰ δάκρυά του! Τὸν ἐκράτουν σφιγκτὰ ἀπὸ τὸ χέρι ἕως ποῦ ἐφθάσαμεν στὸ σπίτι μας. Ὅταν ἐμβήκαμεν καὶ ἀντικρύσαμεν τὴν μητέρα, ἐκεῖνος ἐπροχώρησε, τὴν ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τῆς εἶπε:

—«Τώρα πλέον πιστεύω ὅτι ὁ Ναζωραῖος Ἰησοῦς ἦτον ὁ Μεσσίας!»

Καὶ τοιουτοτρόπως τὸ μαρτύριον τοῦ Στεφάνου ἔγεινεν ἡ ἀρχὴ μιᾶς νέας ζωῆς εἰς τὴν οἰκογένειάν μας.

Ἡ Ἐλισάβετ ἐσταμάτησε, διότι τὴν ἐσυγκίνησε πολὺ βαθειὰ ἡ ἐνθύμησις ἐκείνη. Ἔκλαιε καὶ ἡ Λυδία. Ἡ δὲ Ἐλπινίκη, δακρυσμένη καὶ αὐτή, εἶπε:

—«Τοιοῦτοι λοιπὸν εἶναι οἱ Χριστιανοί; Καὶ ἐγὼ ἐφοβούμην μήπως πέσῃ εἰς τὰ χέρια των ὁ ἀδελφός μου! Ὤ, εἴθε νὰ εἶχε συμβῆ αὐτό!»

Τότε ἡ Ἐλισάβετ, ὡσὰν νὰ ἐνεθυμήθη κἄτι, ἐπρόσθεσε: «Καὶ τὸ πλέον θαυμαστὸν ἀπὸ ὅλα εἶναι, ὅτι ἐκεῖνος ὁ Σαῦλος ὁ Ταρσεύς, ποὺ ἐφύλαττε τότε τὰ ροῦχα τῶν φονέων τοῦ Στεφάνου, σήμερα εἶναι ὁ Παῦλος, ὁ μέγας Ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ!»

Ἔφθασε καὶ τὸ Σάββατον καὶ ἡ μικρὰ παραποτάμιος συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων ἦτο γεμάτη, ὅταν προσῆλθον εἰς τὴν σύναξιν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ὁ Σίλας. Οἱ Ραββῖνοι τοὺς ὑπεδέχθησαν εὐγενῶς καὶ τοὺς ἐκάθισαν εἰς τὸ μέσον των. Ὅταν περιεφέρθη ἡ Ἱερὰ Βίβλος τοῦ Νόμου, ἐδόθη καὶ εἰς τοὺς ξένους, ὅπως κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν συνήθειαν ἀναγνώσουν χωρίον τι καὶ ἑρμηνεύσουν αὐτό. Τὸν λόγον ἔλαβεν κυρίως ὁ Παῦλος, ὅστις μὲ ζωηρὰς ἐκφράσεις ἀνέπτυξε τὴν πνευματικὴν ἔννοιαν τοῦ ἀναγνωσθέντος, ὑπέδειξε δὲ εἰς τοὺς παρόντας τὴν ἀληθῆ ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀνωτέραν ζωήν, εἰς τὴν ὁποίαν καλεῖ ὁ Χριστός.

Μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν ἦτο καὶ ἡ Ἐλισάβετ μὲ τὴν Ἐλπινίκην. Κάθε λέξις, τὴν ὁποίαν ἐπρόφερεν ὁ Παῦλος, ἐστήριζε τὴν πίστιν της καὶ ἐπεβεβαίωνε τὰς πεποιθήσεις της. Ὅλως προσηλωμένη εἰς τοὺς λόγους του, ἠκροᾶτο ἀπλήστως, ἐνῷ ἐπὶ τῆς ἠρέμου της φυσιογνωμίας ἐπέλαμπε τὸ φῶς τῆς νέας χαρᾶς, ἥτις ἐπλημμύριζε τὴν ψυχήν της. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐλπινίκη ἤκουε μὲ προσοχήν, ζητοῦσα νὰ πεισθῇ πλέον περὶ τῆς νέας θρησκείας, ἥτις ἦτο τόσον ὑψηλή, τόσον ὡραία, ὥστε νὰ καταντᾷ σχεδὸν ἀπίστευτος. Ἡ Λυδία ὅμως, ἡ ἀκριβὴς Φαρισαία, ᾐσθάνθη μίαν ψυχικὴν ἀναστάτωσιν. Αἱ ἰδέαι, αἱ πεποιθήσεις της ὑπέστησαν τελείαν ἀνατροπήν. Ἐφ' ὅσον δὲ ἀνέπτυσσεν ὁ Παῦλος τὸ θέμα του, διεχέετο νέον φῶς εἰς τὴν διάνοιάν του καὶ κατενόησε ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐκπλήρωσις τοῦ Νόμου· καὶ ἐπειδὴ ἦτο χαρακτὴρ εὐθὺς καὶ ἀποφασιστικός, παρέδωκεν εὐθὺς ἐκεῖ τὴν καρδίαν της εἰς τὸν Χριστόν, ἀφιερωθεῖσα τελείως εἰς αὐτόν. Ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν θέσιν της καὶ ταπεινῶς ἀλλὰ σταθερῶς, ὡμολόγησε τὴν πίστιν της καὶ ἐζήτησε νὰ βαπτισθῇ αὐτὴ καὶ ὁ οἶκός της. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς συνάξεως, ἐνῷ ἔστεκε σκεπτική, δεχομένη μὲ ταπεινοφροσύνην τὰς εὐχὰς τῶν ὀλίγων Χριστιανῶν, τὴν ἐπλησίασεν ἡ Ἐλισάβετ.

— «Ἀγαπητὴ ἀδελφή,» εἶπεν, «εἶσαι πλέον μέλος τῆς οἰκογενείας μας. Δέξου τὴν ἀδελφικήν μου ἀγάπην καὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς χαρᾶς μου, διότι εἰσηκούσθησαν αἱ προσευχαί μου, τὰς ὁποίας ἀφ' ὅτου σὲ ἐγνώρισα, ἀναπέμπω εἰς τὸν Κύριόν μας διὰ σέ.»

Ἡ Λυδία ἔσφιγξε τὴν χεῖρα τῆς Ἐλισάβετ. Οἱ ὀφθαλμοί της ἐγέμισαν ἀπὸ δάκρυα.

— «Ἀκόμη μεγαλειτέρα εἶναι ἡ χαρά, τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι ἐγώ,» εἶπε· «Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐγνώρισα διὰ πρώτην φορὰν τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν εἰς μάτην ζητῶ εἰς τοὺς τύπους καὶ τὰς τελετὰς τῆς θρησκείας μας.»

— «Δὲν ἔρχεσαι μαζύ μας, Λυδία, νὰ μείνῃς τὸ μεσημέρι, νὰ συνομιλήσωμεν περὶ ὅλων αὐτῶν τῶν θαυμασίων πραγμάτων ποῦ ἠκούσαμεν;»

— «Θὰ ἠρχόμην εὐχαρίστως, ἀλλὰ περιμένω νὰ συνοδεύσω τοὺς δυὸ ἁγίους ξένους μας εἰς τὸ σπίτι μου. Ὑπεσχέθησαν ὅτι θὰ μὲ τιμήσουν φιλοξενούμενοι ὑπὸ τὴν στέγην μου ἐφ' ὅσον μένουν εἰς τοὺς Φιλίππους. Ἀλλὰ θὰ σὲ ξαναϊδῶ πολὺ σύντομα.»

Ἀπεχωρίσθησαν λοιπόν, ἀλλ' ἡ Ἐλισάβετ μὲ τὴν Ἐλπινίκην ἐστάθησαν, ἕως ὅτου ἐξῆλθον οἱ Ἀπόστολοι ἐκ τῆς συναγωγῆς, καὶ τοὺς παρηκολούθησαν διὰ τοῦ βλέμματος καθὼς ἐβάδιζαν μετὰ τῆς Λυδίας πρὸς τὴν οἰκίαν της.

—«Καλὰ ἔκαμεν ἡ Λυδία καὶ τοὺς φιλοξενεῖ. Εἰς τὸ σπίτι της θὰ εὕρουν ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, πρᾶγμα ποῦ θὰ τὸ βλέπουν σπανίως, διότι ἡ ζωή των εἶναι διαρκὴς κόπος καὶ διωγμός.»

— «Τοὺς ἐκακοποίησαν καὶ αὐτούς, σὰν τὸν Στέφανον; ἠρώτησεν ἡ Ἐλπινίκη».

—«Πολλάκις! Τὸν Παῦλον τὸν ἐλιθοβόλησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὸν ἀφῆκαν, ὡς ἐνόμιζον, νεκρόν. Ἀλλ' ἦλθαν ἀδελφοί, τὸν ἐσήκωσαν, τὸν περιέλθαψαν καὶ ἀφοῦ συνῆλθε, τὸν ἐφυγάδευσαν. Εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ὁ Ἀπόστολος ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ κρυφίως καὶ διὰ νυκτός, διὰ νὰ μὴ τὸν φονεύσουν οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὁποίους ἐξώργιζε τὸ κήρυγμά του.»

— «Ἀλλὰ διατὶ λοιπὸν δὲν ἀποφασίζει νὰ ἀφήσῃ αὐτὴν τὴν ζωήν, ὅλο κινδύνους καὶ κόπους καὶ ἀνησυχίας; Νὰ ζήσῃ ἥσυχα καὶ αὐτός, σὰν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.»

Ἡ Ἐλισάβετ ἐγύρισε καὶ ἐκύτταξε τὴν Ἐλπινίκην μὲ ἔκφρασιν οἴκτου.

—«Δὲν καταλαμβάνεις,» εἶπεν· «Ὅταν θὰ ἐγγίσῃ ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν σου θὰ ἐννοήσῃς τὴν ἀλήθειαν, δὲν θὰ ἀπορεῖς διατὶ ἀκολουθοῦν τόσοι ἄνθρωποι τὴν ἐπίπονον ὁδὸν τοῦ Κυρίου μας! Ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν μὲ ὅλην τὴν καρδίαν του εἶναι εὐτυχὴς ὅπου καὶ ἂν εὑρεθῇ καὶ εἰς ὅλας τὰς συμφορᾶς τοῦ βίου.»

— «Μά, ἀγαπητὴ Ἐλισάβετ, θὰ ἠμποροῦσες νὰ ἦσαι εὐτυχής, ἂν σὲ ἔρριπταν, – ἂς ποῦμεν,—εἰς τὰς φυλακὰς ἐκείνας, διὰ τὰς ὁποίας μᾶς εἶπεν ὁ σύζυγός σου, ὅτι εἶναι βαθειὰ μέσα εἰς τὴν γῆν χωρὶς ἀέρα καὶ χωρὶς φῶς;»

— «Ἂν ἦτο μαζύ μου ὁ Χριστός, ναί!»

— «Ἆ! Δὲν τὸ πιστεύω!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἐλπινίκη·

— «Καὶ τὰ βασανιστήρια. . . ! Θὰ ἠμποροῦσες νὰ ἀνθέξῃς εἰς αὐτά;»

— «Δὲν ἠξεύρω,» ἀπήντησε ριγῶσα ἐλαφρῶς ἡ Ἐλισάβετ· «ἀνατριχιάζω ὅταν συλλογίζωμαι αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἀλλ' ἐξεύρω τοῦτο, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ δοκιμασθῶ πέραν τῶν δυνάμεών μου. Τὸ εἶπε καὶ ἐγὼ ἔχω πεποίθησιν εἰς αὐτό. Τὸ μόνον ποῦ δὲν θὰ μποροῦσα νὰ κάμω πειά, εἶναι νὰ τὸν ἀπαρνηθῶ!»

Ἡ Ἐλπινίκη ἐκύτταξε τὸ πρόσωπον τῆς Ἐλισάβετ, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαμπεν ἡ ἰδία εἰρήνη καὶ πεποίθησις, τὴν ὁποίαν εἶχεν παρατηρήσει καὶ εἰς τὰς φυσιογνωμίας τῶν δυὸ Ἀποστόλων, Ἠσθάνθη αἴσθημα συμπαθείας καὶ ἐπιθυμίας νὰ

γνωρίση καὶ αὐτὴ τὴν ὑπερκόσμιον ἐκείνην χαρὰν καὶ γαλήνην. Ἥπλωσε τὴν χεῖρά της πρὸς τὴν Ἐλισάβεν, καὶ εἶπεν:

—«Ἀγαπητὴ Ἐλισάβετ, πόσον ἤθελα νὰ εἶχα τὴν χαρὰν καὶ τὴν εἰρήνην, ποὺ ἔχεις ἐσύ! Πόσον ἤθελα νὰ σοῦ ὁμοιάσω!»

Ἡ Ἐλισάβετ ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς Ἐλπινίκης καὶ τὴν ἐκράτησε, ἐνῷ ἀπεκρίθη ἐγκαρδίως:

—«Ὄχι σ' ἐμέ, ἀλλὰ στὸν Χριστὸν νὰ εὐχηθῇς νὰ ὁμοιάσῃς! Αὐτὸς εἶναι ὁ τέλειος καὶ ἀξιαγάπητος φίλος, ὅστις μᾶς στηρίζει καὶ μᾶς παρηγορεῖ!»

(Ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΚΙΛΑ

—Ὁ Πάπας ὥρισεν ὅπως ***τὸ ἔτος 1933***, κατὰ τὸ ὁποῖον συμπληροῦνται ***19 ἑκατονταετηρίδες ἀπὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως*** τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἑορτασθῇ ὡς ***«ἅγιον ἔτος»*** ὑπὸ ὁλοκλήρου τῆς Χριστιανωσύνης Ἡ ἰδέα εἶναι καθ' ἑαυτὴν ὡραία. Θὰ ἦτο ὅμως ἀπείρως ὡραιοτέρα, ἐὰν ὁ Ἅγ. Πατὴρ ἔκαμνε καὶ κάποιαν χειρονομίαν Χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς ὁλόκληρον τὴν Χριστιανωσύνην. Ἀλλ' αὐτὸς ἐννοεῖ Χριστιανωσύνην μόνον τὴν ὑπ' αὐτοῦ μοναρχουμένην Παπικὴν Ἐκκλησίαν. τοὺς δὲ λοιπούς, ὅσοι πιστεύουν μὲν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ δὲν παραδέχονται Πάπαν, δὲν τοὺς θεωρεῖ Χριστιανούς!

—***Αἱ μεταρρυθμίσεις ἐν Τουρκίᾳ*** δὲν φαίνεται ὅτι θὰ σταματήσουν μὲ τὴν κατάργησιν τοῦ Καλιφάτου, τὴν μετάφρασιν καὶ χρῆσιν τοῦ Κορανίου εἰς Τουρκικὴν γλῶσσαν, τὴν κατάργησιν τοῦ φεσίου καὶ τοῦ φερεντζέ, τὴν χρῆσιν τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου, κλπ. Ἤδη προτείνεται καὶ ἡ ***κατάργησις τῆς Παρασκευῆς*** ὡς ἁγίας ἡμέρα ἀργίας τῶν Μουσουλμάνων καὶ ἡ ἀντ' αὐτῆς ***τήρησις τῆς Κυριακῆς τῶν Χριστιανῶν***, ἵνα οὕτω πως (ὡς λέγει ἡ μεγάλη Τουρκικὴ ἐφημερὶς «Τζουμχουριὲτ) διευκολυνθοῦν αἱ ἐμπορικαὶ καὶ κοινωνικαὶ σχέσεις τῶν Ὀθωμανῶν μετὰ τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης. Καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἀπίθανον νὰ νομοθετηθῇ καὶ ἡ μεταρρύθμισις αὐτη. Ποῖος πρὸ 20-ετίας ἠδύνατο νὰ προΐδη τοιαύτας ριζικὰς μεταβολὰς ἐν Τουρκίᾳ; Οἱ νεωτερισμοὶ οὗτοι τοῦ νέου Τουρκικοῦ καθεστῶτος βεβαίως δὲν προέρχονται ἔκ τινος θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, τοὐναντίον, φαίνονται ὑπαγορευθέντες μᾶλλον ἐκ πνεύματος ἀθρησκείας. Δὲν δύναται ὅμως νὰ μὴ θεωρηθῇ εὐοίωνος ἡ βαθμιαία αὐτη κατάλυσις τοῦ Ἰσλὰμ εἰς τὸν πολεμικώτερον καὶ ἐπιθετικώτερον ὅλων τῶν σημερινῶν Ἰσλαμικῶν λαῶν. Τὸ ῥῆγμα τοῦτο εἰς τὸ μέχρι χθὲς ἀπόρθητον τεῖχος τῆς θρησκείας τοῦ ψευδοπροφήτου βεβαίως θὰ γίνῃ εὐρύτερον. Καὶ ἄλλα Μπαμεθανικὰ ἔθνη βαθμηδὸν θὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῶν Τούρκων. Καὶ τότε θὰ ἀνοίξῃ ἡ θύρα τῆς εὐκαιρίας τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως κερδήσῃ τὰ ἑκατομμύρια τοῦ Ἰσλὰμ—τῆς θρησκείας ἐκείνης, ἥτις περισσότερον πάσης ἄλλης κατεπολέμησε καὶ κατεδυνάστευσε διὰ πυρὸς κα σιδήρου τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

—Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς Ἑκατονταετηρίδος τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν νὰ προμηθευθῶσι τὸ σπουδαιότατον ἴσως θρησκευτικὸν ἔργον τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ ἀνδρὸς—τὸν ***Ἱερατικὸν Συνέκδημον****— ὅπερ μέγιστον ἐξήγειρε θόρυβον τότε καὶ ἔκτοτε. Τὸ βιβλίον τοῦτο (ἐκ 357 σελίδων 16ου μεγ.) εὑρίσκεται εἰς τὸν τιμοκατάλογόν μας ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ παρόντος τεύχους, πωλούμενον ἀντὶ 20 δραχμῶν μόνον. Τιμὴ μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν δρχ. 25 διὰ τὸ ἐσωτερικόν, δρχ. 29 διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Ὑπολείπονται ἀνὰ χεῖράς μας ἐκ τῆς ἐκδόσεως ταύτης μόλις περὶ τὰ 200 ἀντίτυπα.*